

Qaybta 1aad waa gabayada Buugga ku jira(1):

Waa Duni (Gabay):Gabaygaan waxaaa curiyey Xaaji Aadan Af-qalooc. wuxuuna uga hadlayaa wax-wada qabsiga, isku tiirsanaanta, isu baahnida iyo kala maarmi waaga dadyowga adduunka oo dhan. Wuxuu abwaanku si tifaftiran u tilmaamayaa in aan la kala maarmin, loona baahan yahay is taageerid. haddii caqliga iyo aqoontu shaqeyso waxaa la gaari karaa, nolol ku dhisan: sinnaan, cadaalad, xasillooni iyo barwaaqo. waxaana laga guuleysan karaa cadawga aadmiga ee ugu weyn kaas oo ah; gaajada, cudurada, aqoon darrida iyo is af-garan waaga. Ujeedka ugu weyn ee gabaygaan laga dheehan karo ama laga dhadhansan karo ayaa ah in aan lagu kala sareyn ama lagu kala sharaf badneyn xagga dubka(midabka). ee waxaa lagu kala hor maraa Cilmiga, Ilbaxnimada iyo horumarka dhaqaale.

1. Dubkaa kala taggane hayba,	waysugu tegeynaaye
2. Cilmi maaha kaa tamar badniyo,	tiir biraan ahaye
3. Ninba tiisu waa dimantahoo,	toogo beel ma leh
4. Tabantaabo lays caawiyaa,	waa tu waajib ahe
5. Dhibtu waxay ka timid uumiyaha,	tirade weyn gaaray
6. Tisciin gaajo laysaa jiroo,	toban dhergaayaane
7. Kuwaas oo wax uun lagu taray,	tahay aqoontiye
8. Mar haddii cadliga laga tagoo,	lays tixgelin waayo
9. Inay nabaddu taam noqoto waa,	tu aan la eegeyne
10. Sawaariikh nin tabiyo,	ninkii toori bira
haysta	
11. Ninba tuu awoodaba dil,	waysugu tageynaaye
12. Naftu waa tu qura oo ma jiro,	taajir harayaaye
13. Tusbax weeye gees laga furoo ,	toog iswada raacaye
14. Gantaalaha tamuumiyo suntaa,	tuurista u dhow'e
15. Haydro-jiinkaa ku tuman ,	tacabka insaaane
16. Taariikhda weyn iyo cilmaa,	taa ku baabi'iyee
17. Marka ay xadaaradi taagtee,	taangi ku cayaaro
18. Ee boqolka tobankii haraa,	tuna awood waayo
19. Tihih iyo mugdaa lagu dambeyn,	tii la soo maraye
20. Sharkaa taabba-geli khayrna,	waa taa la
kaarahaye	
21. Xil ma taabin nimankii waqtigan,	taabka buuxsadayee
22. Ummaddii timaadaba waa ,	tey nacaladaayeene
23. Alloow yaa dhib wax loo tabcadey,	sama ku taageera

Ka jawaab Weydiimaha soo socda, kuna qor buugaaga layliga si macalinku kuugu saxo.

- 1) Yaa curiyey gabayga?
- 2) Maxaa uu abwaanku ka sheegayaa dadka maal-qabeenka ah iyo kuwa saboolka ah?
- 3) Maku raacsan tahay qodobada ku jira gabayga? keen sababta.
- 4) Maxaa dhacaya ayuu leeyahay gabayaagu haddii nabad la waayo?
- 5) Maxaad aad u maleyneysaa in uu gabayaagu ula jeedo "Tusbax weeye gees laga furoo" ?
- 6) Sheeg saddexda cadow ee bani'aadanka?

Jawaabaha weydiimaha kor ku qoran oo kooban halkaan ka eego kuna qor buugaaga layliga

- 1) Gabaygaan waxaa curiyey abwaankii weynaa ee Soomaaliyeed Xaaji Aadan Afqalooc.
- 2) Abwaanku waxa uu ka sheegayaa dadka maal-qabeenka ah iyo kuwa saboolka ahba in ay u baahan yihiin is-tagageer, wax-wada qabsi iyo istixgelin si loo abuuro nolol ku dhisan sinnaan, cadaalad, xasilooni iyo barwaaqo
- 3) . Haa waan ku raacsanahay abwaanka qodobada ku jira gabayga, waayo wuxuu ka hadlaa xaaladda nolosha oo dhan sida, in aan lagu kala sharaf badneyn midabka(dubka), aqoontu in aysan ahayn kala xoog badni. sidoo kale in aysan nabaddu taam noqoneyn haddii nabad la waayo, geeriduna aysan aqoon qolo gooni ah haddii la diriro balse ay qof kasta saameyn ku yeelaneyso.
- 4) Haddii nabad la waayo waxaa dhici kara in qof weliba wuxuu sameyn karo uu adeegsado, kii hub haysta, kii toori bira haysta iyo kii haysta gantaalaha dheereeya in uu adeegsado wixii gacantiisa ku jira. markaana waxaa xaqiiq ah in dhibka ay wada dareemi doonaan kii awood leh iyo kii itaal yar intaba.
- 5) "Tusbax weeye gees laga furoo", abwaanku wuxuu ula jeedaa, haddii la diriro inaan geeridu qola gaara aqoon taa bedelkeedse dhibta, dhimashada iyo dhaawacu ay noqoyaan mid qof weliba asiibta(ku dhacda) oo laga siman yahay.
- 6) Saddexda cadow ee bani'aadanka dhibta ba'an ku haya waxa weeye, Cudurka, gaajada iyo aqoon darrida.

Sharaxa erayada ku jira gabayga, erayga iyo ula jeedadiisa(macnihiisa).

	Erayga	Ula jeedadiisa(macnihiisa)
1	Tamar	Xoog/awood
2	Uumiyaha	Xoolaha
3	Xadaara	Ilbaxnimada
4	Tuna	Midna
5	Dhib	Waxyeeelo
6	Caawiya	Gargaara
7	Toog	Halmar wax la dilo camal
8	La	Eber/maqan
9	Dubkaa	Haraga/maqaar/oogada
10	Tuman	Garaacan
11	Taam	Dhameystiran
12	Tamuum	Dheereeya(ganatal xawaradher)
13	Taabin	Qaadin(xil ma qaadin)
14	Tiih	Waqti aan la aqon, iska daba meerteyn
15	Taabagali	Hirgeli
16	La kaarahaye	La nacaye
17	Tabcasho	Dhaqasho/ hanti yeelasho

Waxa aan erayada soo socda ku hor qorayaa lidkooda

	Erayga	Lidkiisa
1	Gaajo	Dhereg
2	Cadli	Cadalad darro/eex/jawr
3	Dhib	Raaxo
4	Shar	Kheyr
5	Tamar	daciif/tag darro
6	Nabad	Colaad
7	Sun	Daawo
8	Mugdi	iftiin/ileys
9	Tamuum	gaabin/ xawaara gaaban
10	Taam	Dhiman

waxa aan shaxda buugaada ku qoran kaaga soo saarayaa erayadaan soo socda

- 1) tiih

2) haraa

3) dubkaa

4) haddii
- 5) dhibtu

6) han

7) cayaar

8) tagaya

Googaaleysi iyo jawaabihiisa oo isla socda

- 1) sheeg wax so' leh, oo sar leh, oo suun leh, oo seedo leh, oo subag leh oo aan nin sooryo ku deeqin.

Jawaabtu waa, majimaha ariga

- 2) Aqal wada aleelaysan

jawaabtu waa, afka

- 3) Ariga xeradiisu waa wada ulo, ul laqaato ma leh.

jawaabtu waa:geesaha ariga

- 4: Giraangir gabi ka lulata?

Jawaabtu waa:dhegadhegaha dumarka.

- 5: Diilima cas dugsi fadhi?

Jawaabtu waa: ugaarta.

- 6: sac la qalay feero qayax

jawaabtu waa: aqal aan danayn.

- 7: jinni jinni saaran jinni kale saaran, jar ka soo jeeda oo jalalawda haya.

jawaabtu waa: geenyada iyo ninka saaran.

- 8: waxa aan biri goyn, o oaf gooyo.

jawaabtu waa: garta/meherka.

curis:

waxa aan curis ka qorayaa dulucda murtiyeed iyo aragtida fog ee uu gabaygu xambarsan

yahay _____

Gabaygii 2aad, Qabyaaladda(gabay):

Gabaygaan waxaa curiyey, Abwaankii weynaa ee Soomaaliyeed, Abshir Nuur Faarx oo aad loogu yaqaanay Abshir Bacadle. Abshir gabaygan waxa uu uga hadlayaa dhibaataada ay qabyaaladdu u leedahay, qof iyo qaranba, waxa uuna erayadiisa ku bilaabay:

- ✓ Haddii lays qadariyey , murtidu qiima leedahaye
- ✓ Qasadkiyo ujeedaduna, waa qiima galiyaane
- ✓ Sidaad ugu qotomisay , nafluhu ugu qushuucaane
- ✓ Munaasabadda lagu soo qadimo, kama qatoobaane
- ✓ Suugaantu waa qayb ka mid ah, qalabka taariikhda
- ✓ Qoraaladuna kaba qiima badan , mana qarsoomaane
- ✓ Nin waliba waxaa uu noo qabtiyo, qaladkuu noo gaystay
- ✓ Diiwaanno qoran baa jiroo , loogu qorayaaye
- ✓ Qof quraarad calashoo dejiyey , qoomamee abide
- ✓ Qarniyada dambaa kugu lacnada , ficilka qaarkiise
- ✓ Intaad qaranka kala goo laheyd , quruxso taariikhda
- ✓ Quruun waliba cudur qaas ahoo , qaybiyaa jira e
- ✓ Soomaali balo loo qoraye , qalinka loo saaray
- ✓ Wax qabiil ka daran Jahannamaan, qiray aqoontayda
- ✓ Qadartaana iga hiilisaye , qolo ma sheegteene
- ✓ Qof qalbigii qabyaalad iyo diin, qaadi kari waaye
- ✓ Umana qaybsamee meel un buu, qac uga siiyaayye
- ✓ Ma anaa qur'aankiyo ka taga, qawlkii nabigeen(scw)
- ✓ Qabrigeyga ma anaa gatoo, qubaya diinteyda?
- ✓ Qatli muumin ma anaa hub iyo, qarash ku taageera?
- ✓ Ma anaa qabiil door bidoo, qaranka aafeeya ?
- ✓ Waa quud ka dhigo ruux muslin ah, hilibkii qayriine
- ✓ Ilaahayoow adigu haygu qaban, qaadir baa tahaye
- ✓ Qof Muslim ah qabyaalad u diloona, ficilyo qawl geysan
- ✓ Qasadkiyo ujeedaduna tahay, lagu qisaasaayo
- ✓ Qabiilkaa muxuu uga dhashaye, Qaadir uga yeelay
- ✓ Qiso murug iyo yaab leh oo, quruna sow maaha
- ✓ Qof kastoo ka qayb qaata, ama qarash ku taageera
- ✓ Nafta goorta laga qaadayoo, laga qibloonaayo
- ✓ Qarqaradiyo dhuunyeeriskiyo, qara la taahiisa
- ✓ Diiwaanka qalinku ku dhacay, qoomamee abide
- ✓ Qaraabo iyo ehel riximnimaa , loo qadariyaaye
- ✓ Waa sanam qabyaaladii, hadaad igu qanceysiine
- ✓ Qaaxo iyo kaankariyo, Aydhis qaab darane

- ✓ Waa cudurka qaybaha, bulshadu qaran ku waayeene
- ✓ Waa shay Rabbigey noo qaddaray, naguna qaameeyey
- ✓ Waa qowqam iyo sixir qalbiga, qaaciyoo shida e
- ✓ Waa qaaba-qowseyn dagaal, qac iyo yaahuuye
- ✓ Qaajir boogi qaadatoo, qurmoon qolof la' weeyaane
- ✓ Waa gorofta lagu qaybiyaa, malaxda qayriine
- ✓ Qandiga fuqurka iyo xaasidkoo, qaraxa weeyaane
- ✓ Waa waxa qaxootiga ka dhigay, boqol kunoo qoyse
- ✓ Waa waxa qalbiga nooga riday, qaata ubadkiina
- ✓ Waa guri qabya ah oo waligiiyo lagu, lagu qaraabtaaye
- ✓ Waa shay quraafaad aho, aad qadarisaane
- ✓ Qalbigiina ka ilaashadoo, wadajir qiimeeya
- ✓ Oo qaan-gaar fidnoobee ilmaha, yaan la qabadsiin

Waxa aan ka jawaabayaa weydiimaha soo socda

kuna qorayaa buugayga layliga

- 1) kuma ayaa curiyey gabaygaan?
- 2) Maxaa uu abwaanku ka digayaa dhibteeda?
- 3) Sheeg beydka tilmaamaya suugaantu in ay ka mid tahay weelasha lagu kaydiyo suugaanta.
- 4) Sharax kooban ka bixi saamaynta xun ee qabyaaladdu, bulshada Ay ku reebto.
- 5) Qofka qalbigiisu in aanu laba shay wada qaadi Karin ayaa gabyaagu sheegayaa, ma u haysaa xagga diinta ah oo sheegaya arrintaas?
- 6) waa maxay dulucda uu gabaygu xambaarsan yahay?

Jawaabaha weydiimaha sare ku xusan:

- 1) Gabayga qabyaalada ka hadlaya waxaa curiyey Eebbe ha u naxariistee abwaankii weynaa Abshir Bacadle.
- 2) Abwaanku waxa uu inooga digayaa qabyaaladda dhibteeda, taas oo saameysey qof iyo qaranba.
- 3) Beydka muujinaya in suugaantu ka mid tahay qalabka lagu kaydiyo taariikhda waxa weeye beydka soo socda;
(Suugaantu waa qayb ka mid ah qalabka taariikhda).

- 4) Saamaynta xun ee qabyaaladdu, bulshada ku keentay waxaa ka mid ah; in qof muslim ah loo dilo reer hebel ahaan iyo muxuu qabiilka uga dhashay, waxa ay sababtay in aan ku weynay qarankeenii, waxa ay sabab u noqota in umaddii Soomaaliyeed ay ku kala cararaan dunida daafeheeda, ugu dambeyntii qabyaaladdu waa shayga noo diiday horumar iyo in aan qeyrkeen wax la qaybsanno.
- 5) Qof qalbigiisu ma wada qaadi karo qabyaalad iyo diinka Alle. waayo qabyaaladdu waa in qofka qalbigiisa ay ku weyn tahay in qabiil ahaan uu u sareeyo. diinka Allaahna wuxuu sheegayaa in waxa lagu kala sareeyo ay tahay oo keliya taqwada Alle ee aan wax kale lagu kala sareyn. waxaana daliil u ah. (**يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ**
من ذكر وأنثى وجعلناكم شعوباً وقبائل لتعارفوا إن أكرم عند الله أتقاكم).

Marka suurtagal ma aha in qalbi mu'min ay ku wada jiraan aayadaan iyo qabyaalad baa igu weyn!

- 6) dulucda gabayga ama ujeedada gabayga waxa weeye, in umadda muslimka ah la dareensiyo dhibta ay qabyaaladdu noo leedahay iyo dib u dhaca ay keeni karto haddii aan anan ka digtoonaan.

Sharaxa erayada ku jira gabayga:

Waxa aan ku hor qorayaa erayadaan macnahooda

	Erayga	Macnihiisa /ula jeedkiisa
1	Qasad	Ujeeddo
2	Nafluhu	Nooluhu
3	Qushuucayaa	Raalli ka noqday
4	Quraarad/qaruurad	Dhalo
5	Qatli	Dil
6	Aafeeya	dhibaateeya/waxyeeleeya
7	Qibloonaayo	gudoomaya/marka nafta la qaadayo
8	Sanam	Sawir la qoray oo gaalada qaar caabuddo
9	Qaran	Dowlad
10	Gorofta	Weelka aan wax lagu shuban ee la iska nacay
11	Murti	Hadal qiima leh oo dhaxal gal ah
12	Qadi	Geed ka dul baxa laamaha iyo jiridda geedaha

Waxa aan koox koox u falanqeeynaynaa, farriinta uu gudbinayo gabaygaan:

Sheega beydadka aad isleedihiin waa kuwa ugu muhiimsan ee tilmaamaya waxa uu gabaygu ka digayo, afar ka mid ah.

Jawaabtu waa:

- 1) waa sanam qabyaaladii, hadaad igu qanceysiine
- 2) Qaaxo iyo kaankariyo, Aydhis qaab darane
- 3) waa cudurka qaybaha bulshadu, qaran ku waayeene
- 4) waa qowqam iyo sixir qalbiga, qaaciyoo shida e

Murti iyo Mahmaah:

Waxa aan koox koox uga doodeynaa maahmaahyadaan;

- 1- lafo dabaal yaqaan ma shiidaan.
- 2- Ninkii waa kuula beryo ayaa walaalkaa ah.
- 3- Curad iyo maro cadba ceebtu wey qaban ogtahay.
- 4- Nin buka nin baahan barax/baan looguma dhiibo.
- 5- Beentaada hore runtaada dambe ayey u baas tagtaa/baxdaa.
- 6- Aqool xuma abaar ka daran.
- 7- Af daboolani waa dahab.
- 8- Lafa jari ayaga ayaa la isku jebiyaa.

Farqurxin:

Waxa aan farqurxan ku qorayaa hadalka hoos ku qoran:

Aqool xumo abaar ka daran.

Gabaygii 3aad Fiinyahay(gabay):

Gabaygaan waxaa curiyey Cali Xuseen Xirsi(Makaadsade). gabaygaan waxa uu tiriyey xilligii uu socday halgankii gobanimadoonka, waxa ayna wada hadlaayeen shimbirka lagu magacaabo **Fiinta**. Fiintaas iyo Cali waxa ay isku arkeen riyo iyada oo aad u irdheysan, kana gubaneysa

dhulkii loo yaqaanay Hawd iyo dhulka kaydka ahaa ee gumeystaha Ingiriisku ku wareejiyey Itoobiya iyo Keeniya waxa uuna yiri.

- 1- Fiinyahay adaa olalayoo, oohin ciirsadaye
- 2- Haddii aan lagu imaan, waad aamusi lahayd e
- 3-Maxaad aragtay waan kula qabaa, uur kutaalada e?
- 4-Waxay tiri Ilaahay hadaad, aad u garaneyso
- 5-Oo aad Islaam tahay i daa, waan irdhaysanahaye
- 6- Waxaan iri qofkii i ahbiyaa, wuu ammaan heliye
- 7- Ashahaadada iyo waan aqaan, aayaddii Nabiye(scw)
- 8- Ha yeeshee ilmada kaa dhacdiyo, umalka guudkaaga
- 9-In yar iiga sheeg waxaan rabaa, in aan ogaadaaye
- 10-Waxay tidhi inkaar buu ku go'ay, odaygii Soomaali
- 11-Owlaaddii uu dhalayna waa, sida odoogeed e
- 12-Hadday ul iyo diirkeed yihiin, rag iska eegaaya
- 13-Afrikada ma joogeen nimaan, aabe ku lahayne
- 14-Ayax kuma dhaleen kaymihii, ubaxa weynaaye
- 15-Anna aydii aan joogi jiray, kama abraareene
- 16-Waxaan iri irdihii nala ka qaad, aan lahaan jiray e
- 17-Waa taa la kala iibsadoon, nala ogaysiine
- 18-Oodaaba laga goohnayaa, irankii Laasoode
- 19-Meeshaad ilmaha dhigan lahayd, uun kalaa degaye
- 20-Waxay tiri dhul yahow eheladaa, ma laha iimaane
- 21-Ilaaleeyey oo dunida waa, ugu il liitaane
- 22-Iyagaa Ableyda isu sita, eebo xoog badane
- 23-Intay ayro kala qaadaayan, aarsan mahayaane
- 24-Waxaan iri nin tiisaba anfacay, agab hadaad moodo
- 25-Umal iyo adoo gaajo qaba, uu col ku eryaayo
- 26-Hadaad aqalka ugu soo gasho, aad magan ku soo aaddo
- 27-Ul buu kaaga reebaa wixii, kaa itaal badane

weydiimo:

Waxa aan ka jawaabayaa weydiimaha soo socda aniga oo ku qoraya

buugeyga layliga:

- 1- abwaankee curiyey gabaygaan?
- 2- Sharax kooban ka bixi waxyaabaha ay fiintu ka cabaneyso.
- 3- Maxaa ay ahayd dhibta mideysay Fiinta iyo Cali ee ay ka gubanayeen?

- 4- Maxaa ay ahayd inkaarta ku dhacday odaygii Soomaaliyeed ubadkiisana weli haysata?
- 5- Sharax kooban ka bixi labadaan beyd ee kala ah:
Oodaaba laga goynayaa idhinki Laasoode.
Meeshaad ilmaha dhigan laheyd uun kalaa degaye.
- 6- Maxaa ay tahay u jeedada gabayga?

jawaabaha weydiimaha sare ku xusan:

- 1- Gabaygaan waxaa tiriyeey abwaanka, Cali Xuseen Xirsi (Makaaadshe).
- 2- Waxyaabaha ay Fiintu ka cabaneyso waxa ka mid ah:
 - in dhulkii ay lahayd shisheeye maamulayo oo ay iyana marti ka tahay
 - in dhulkii la iska qaybsanayo iyadoo aan la ogeysiin.
 - in dadkii dhulka u dhashay ay iyagu isku jeedaan oo aanay cadowgu u muuqan, sidaana uu cadowgu ku helay fursad ay danahooga ay ku gaaraan.
 - in dadkii isla dhashay ee la rabay in ay ul iyo diirkeed isku ahaadaan ay iyagii ableйда isu sitaan.
- 3- Cali iyo Fiinta waxa mideeyey ee ay ka wada gubanayeen waxa ay ahad, dhulkii loo yaqaanay Hawd iyo dhulkii kaydka oo gumeystihii Ingiriisku ku wareejiyey dalka Itoobiya.
- 4- Inkaarta ku dhacday odaygii Soomaaliyeed welina ubadkiisii haysata waxa weeye, in dalkoodii ay lahaayeen gumeyste maamulayo oo uu sow doono ka yeelo ciddii uu rabana uu qayb ka siiyo sida dhulkii howd ee Soomaali galbeed oo uu ku wareejiyey Itoobiyo iyo dhulkii Kaydka(NFD) oo uu ku wareejiyey Keeniya.
- 5- Haddii aan sharax kooban ka bixiyo laba beyd ee soo socota jawaabtu waxa ay u dheceysaa sidaan:

- ✓ Oodaba laga goynayaa idhinkii Laasoode.
 - beydaadkaan wuxuu muujinayaa sida dhulkeenii Gumeystuhu isu siiyey una degay.
Abwaanku wuxuu ku hal qabsaday iranki laasood laakiin u jeedku waa sida dhulkii ay Soomaali lahayd cadowga gumeystuhu ula tegay ee uu u deegaameysanayo.
- ✓ Meeshaad ilmaha dhigan lahayd uun kalaa degaye.

- Macnuhu waxa weeye, in dalkeenii aan inaga iyo ilmaheenu dagi lahayn oo aan kheyraadkiisa ku manaafacaadi lahayn uu cadaawe la tegay oo uu siduu doono ka yeelo

Waxa aan akhrinayaa erayadaan iyo macnahooda:

Tr	Erayga	Macnihiisa/ uLajeedadiisa
1	Fiin	Shimbir magaceed
2	Ciirsadaye	miciinsaday/doorbiday
3	Uur-ku taalo	murugo/uur-xumo
4	Irdheysan	go'doonsan/ fiigsan
5	Ahbiya	joojiyaa/Alle ka magan gala
6	Umal	wel-wel/walaac
7	Adoogood	Aabbahood
8	Ul iyo diirkeed	midnimo /isku duubni/wadajir
9	Kaymaha	meel dhirtu aad ugu badan tahay oo jiq ah
10	Irdihii	Dhulkii
11	Aad	Fiicnaa
12	Idhan/ Iran	meesha banka iyo kayntu iska galaan
13	Laaso	balliyo ku yaala howdka(sida horufadhi Buuhoodle(wir wir) iyo kuwo kale
14	Uun	dad/wax walba oo Alle abuuray ayaa ah uun
15	Il liitaan	ugu nacasaneysan dunida
16	Eebo	Waran
17	Or	buuq ama cod dheer sida kan ciyaarta wilisaqada ee loo yaqaan ordheeraha
18	Alhuumeeyey	ibtileeyey
19	Agab	Qalab
20	Awaaraha	boorka/habaaska
21	Arbe	maroodiga kiisa labka ah
22	Aynab	Dilaa
23	Iini	fuleynimo /iin jidh/jir
24	Aano	godob/tuun
25	Edeg	xerada maqasha(naylaha iyo waxaraha)

Waxa aan isku qaybineynaa saddex kooxood:

Kooxda koowaad waxa ay ka doodayaan dhibaataada gumeysteyaashu ugeysteen ummadda Soomaaliyeed iyo sida ay u qaybiyeen.

Kooxda labaadna waxa ay qoraal gaaban ka sameynayaan halgankii Gobanimodoonka ee Soomaaliyeed.

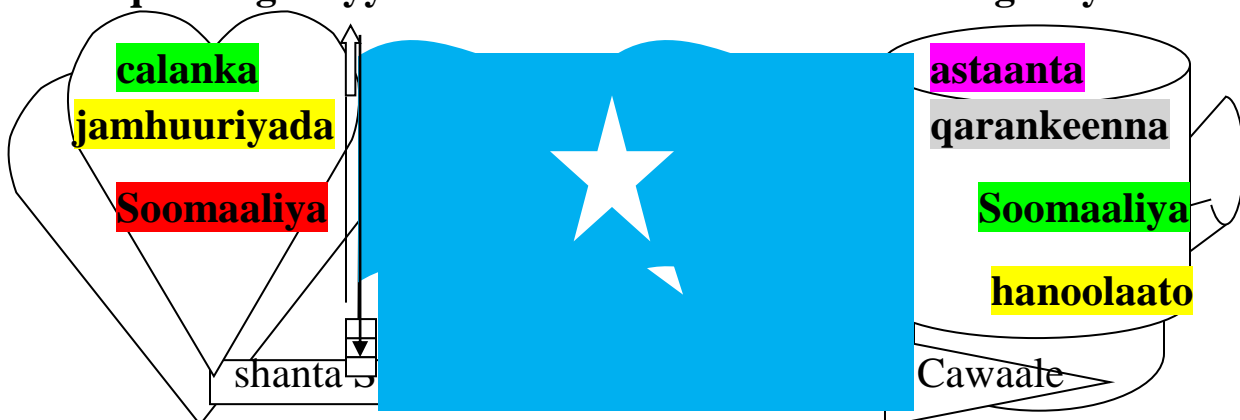
Kooxda saddexaadna waxa ay qoraal ka diyaarinayaan sida Soomaali mideysan oo xor ah lagu gaari kari lahaa.

Farqurxan ku qor weedha soo socota:

Calanka Soomaaliyeed waa astaanta dhammaan Soomaali weyn:

[illegible]

fadlan ardayey gabayada ku luuqeeya oo ku celceliya si aad u noqotaan gabayyahanno una fahamtaan macnaha gabayada.

Qaybta 2aad qisaooyinka, sheekooyinka iyo sheeko dhagameedyada:

Dhaqashada Geela(1 iyo 2):

Marka dhaqanka Soomaaliyeed ee soo jireenka ah laga hadlayo, geelu waa hantida ugu qiimaha badan ee nolosha Soomaalida. waxyaabaha kuu caddaynaya ama aad ka dheehan karto qiimihiisa waxaa ka mid a

- **halbeegga magta dadka iyo qiimeynta nabarrada la is gaarsiiyo.**

sida aynu ka war qabno, bani'aadamku waa waxa ugu karaamada badan noolaha Ilaaheey uumay. haddaba, qofkii dhinta magtiisa waxaa lagu qiyaasaa geela. sidaa si la mid ah, qofkii nabar culusi gaaro, isagana magdhawga xubinta nabarku gaaray waxaa lagu qiimeeyaa geela,

waxaana la adeegsadaa erayada kala ah(hal, laba halaad,hal daloolkeed, hasha marka saddex dalool loo dhigo laba dalool, iwm). iyada oo lagu saleynayo hadba baaxadda nabarka iyo waxyeellada uu u leeyahay jirka dhibbanaha. magdhawga iyo xaqidda aynu ka hadleyno waxaa had iyo jeer shareecada diinta la kaashada culimada Islaamka.

- **Marka qoys cusub la dhisayo, dadka Soomaalida waxa ay hablaha ka bixin jireen oo ay ku xididi jireen geela.**

Waxyaabaha kale sida gammaanka(faraska) iyo qorigu waxa ay ahaayeen wax soo raaca.

- **Geela waxa aynu ka helnaa dhaqale(lacag adag).**

Sababta oo ah, waxa aynu u dhoofinaa dalalka dibedda, gaar ahaan dalka Sucuudi Carabiya.

- **Geela waxa aynu ka helnaa hilib aynu cunno iyo caano aan dhanno.**

Caanaha geelu waxa ay caanaha kale oo dhan kaga duwan yihiin iyaga oo oolli kara muddo dheer oo toddobaadyo gaarayo, isla markaana la cabi karo.

- **Geela waxa loo adeegsadaa gaadiid ahaan, sida in la dhaansado, lagu guuro iyo in loo adeegsado safarada dhaadheer, sida dhulka saxaraha ah.**

Geelu sidiisaba waxa uu ka unkamaa(bilowdaa) qurbac iyo nirig. qurbacu marka uu koro waxa uu noqdaa awr, nirigtuna hal. sida xoolaha kale ee aynu dhaqanno, ayaa geelana loo jecel yahay in uu dhedig u bato. sababtuna waxa weeye **taranka iyo manaafacaadka**. **Geelu magaca geel waxa uu ku sifoobaa marka la xeerayo oo gooni loo saaro.** markaa geela waxaa lagu daraa oo uu yeelanayaa **rati baarqab ah, nin mas'uul ah iyo wiil dabadhoon ah (kuray).** *baarqabku waa labka ugu qiimaha iyo quruxda badan ee geela.*

Ratiga baarqabka ah waxaa lagu xushaa oo uu baarqab ku noqon karaa arrimaha soo socda

- 1- Qoornimadiisa
- 2- iyo Hiddo raaca

Erayga qornimo deegaanka geela waxaa looga jeedaa **qurux, qaro iyo meel joog**. sababta awrka baarqabka ah shuruudahaas loogu xidhayo **tafiir ayaa laga rabaa**. geela had iyo jeer waxaa loogu magac daraa hasha **dhashay oo uu ka soo firsaday**, waxaana la adeegsadaa erayga **“Dir Heblaayo, tusaale Dir sarrays”**. neefafka reer haysto ee aan la xeerin looguma yeero geel ee waxaa la yiraahdaa **“halo”**. halahaas waxaa xero looga oodaa meel aan reerka ka dheerayn oo u muuqata. awrka baarqabka ah ee geela loo qabto, marka uu si fiican u koro, waxaa geela lagu sii daayaa marka uu ugu yaraan **8 jir yahay**. qaalinta geela ahi waxa ay ku rintaa oo ilmo ku qaadaa **celcelis 6 sano inkasta oo ay ku rimi karto 5 sanadood**. nirigta iyo qurbacu ilaa ay ka gaarayaan hal iyo awr waxaa jira marxalad u dhexeysa oo la yiraahdo **“Aaran”**. qaalinta geela ahi marka ay rinto waxaa sidkeedu yahay **13 bilood ama 390 habeen**. hashu marka ay neefka ay uurka ku siddo uu ka soo dhaco isagoon waqtigiisii dhameysan waxaa la yiraahdaa **“hashii way cabaad-dheereysay ama way buruurisey”**.

Hasha uu ilmuhu ka dhinto si aanay u gudhin/gurin oo caanaha looga maalo laba hab ayaa la isticmaalaa:

- 1- In maqaar lagu tolo, oo micnaheedu yahay haraggii neefka dhintay oo lagu qasbo in uu ilmaheedii yahay oo marka la hor dhigo naasaha loo salaaxo ay godlato ka dibna ay magowdo oo sidaa caanaha lagaga maalo.

- 2- in neef kale oo nirig iyo qurbac midkuu doono ha ahaadee lagu sidko hasha oo sidaa ku ahaato mid irmaan oo caano laga maalo. Geelu marka uu dhalo, caanaha ugu horreeya ee laga liso waxaa la Yiraahdaa **“Dambar”**. caanahaasi waa ay macaan yihiin, waana nafaqo badan yihiin. nirguhu marka ay yar-yar yihiin, caanaha hooyadood laguma sii wada daayo ee marka ay xoogaa jaqaan ayaa laga saraa hasha oo la lisaa. sababtu waxa weeye waxaa laga **cararayaa in ay daaboodaan**. si nirguhu aysan u daaboon(shubmin) waxaa laga marqeeyaa naasaha hooyada, iyada oo inta naas ee la marqeynayo ay ku xiran tahay xaddiga caanaha ee ay hal weliba **dhiiqdo**.

Geelu marka uu dhalo laba siyood ayaa loo maamulaa:

Geela ka-reebka ahi waxa weeye geela dhalay ama xaaska ah ee xerada lagaga reebo nirgaha. marka geelu xerada ka fogaadana, edegga waa

laga sii daayaa oo waxa ay daaqaan **kambalka ama duleedka xerada geela**. geela ka-reebka ahi waa uu hawl badan yahay marka uu cusub yahay, oo hal weliba marka ay wax yar daaqdo waxa ay dooneysaa in ay Ku noqoto ilmaheedii oo ay u cararto dhinicii xerada. hase ahaatee, toddobaadka saddexaad marka uu gaaro, waa uu iskala qabsadaa oo fiidkii ayuu u soo hoyaadaa.

Magacyada Naasaha Candhada Geela:

- 1: Labada naas ee hore waxaa la yiraahdaa **“Horaado”**.
- 2: Labada naas ee dambe waxaa la yiraahdaa **“Dambeedo”**.
- 3: Hal horaad iyo hal dambeed waxaa la isku yiraahdaa **“Xag”**.
- 4: Marka hasha la lisayo, xagta bidixda xigta ee hasha waxaa la yiraahdaa **“Haaneed”**.
- 5: Xagta midigta xigta ee hasha waxaa la yiraahdaa **“Miskeed”**.
 - Hasha marka la lisaayo waa la haaneedaa, oo micnaheedu yahay **haruubka caanaha lagu lisaayo waxaa laga galaa xagta bidix, xagta midigna waxaa istaaga ninka kaaliyaha ah ee hasha la la lisaya oo ah ninka haruubka haya.**

Magacyada haruubka geela lagu maalo:

- **Dhakaal**
- **Bire**
- **Gaawe**
- **Toobte**
- meelaha qaar waxaa looga yaqaan **haruub-gaal**.

Erayada la adeegsado marka hasha la marayo (la marqeynayo):

- 1: **Saddexan hore oo ah; “Horaadadda iyo hal dambeed”**.
- 2: **Saddexan dambe oo ah; “Dambeeddada iyo hal horaad”**.
- 3: **Xag marid oo ah; “Horaad iyo dambeed”**.
- 4: **Horaadayn oo ah; “labada naas ee hore”**.
- 5: **Dambeedayn oo ah; “labada naas ee dambe”**.
- 6: **Talantaali oo ah; “horaad iyo dambeed isweydaar ah”**.
- 7: **Gayaxayn oo ah; “afartaba oo la maro”**.

Marka hasha la lisayo oo maraqa laga furo waxaa la saaraa miskaha dushooda oo ku began meel ka dambeysa kuruska, waxaana loo yaqaan **“Maraqsaar”**.

Geela hab waraabintiisa iyo waxyaabaha la xiriira:

Geelu guud ahaan waxa uu biyaha ka qadi karaa muddo bil ah. geela marka ceel laga waraabinaayo waxaa la sii diraa maalin ka hor rag sii diyaariya hawsha waraabka. raggaana waxaa la yiraahdaa **“Ceelalyo”**. maalinta geela la waraabinaayo habeenka ka horreeya waxaa loo hooyaa ceelka dushiisa waxaana la yiraahdaa **“Guul ooman”**. marka geelu soo cabo waxaa loo yaqaan **“Wabax”**.

Marka uu geelu wabax yahay habeenka u horreeya oo loo hooyo meel aan ka fogeyn ceelka waxaa loo yaqaan **“Guul cokaan”**. marka geela la waraabinaayo waxaa darka biyahay loogu sii daayaa **koox-koox yar oo 5 ilaa 7 neef ah markiiba**. tirada inta neef ee la soo daynayo waxa ay ku xiran tahay hadba **baaxadda darka** ama inta **nee fee wada geli karta**. kooxdii walba ee hal mar la soo daayo waxaa loo yaqaan **“Hormo”**. dariiqada soo deynta hormooyinka waxaa loo yaqaanaa **“Horid”**. marka uu geelo wada cabo, markiiba lama dareeriyo, hase yeeshee waxaa lagu soo celceliyaa darka ilaa neef walba uu ka dhergo. habka ku soo celcelinta geela ee darka waxaa loo yaqaan **“Durduurasho iyo Rakaadasho”**.

Habeenka uu geelu wabaxa yahay aad ayaa loo ilaaliyaa sababta oo ah maadaama uu biyo ka dhergey waxa uu u baahan yahay **wax uu cuno**. Habeenka geelu uu wabaxa yahay haddii oodda jabsado waxaa la yiraahdaa **“wabax taraar”**.

Geela iyo labada qaybood ee loo kala qaybiyo:

Geela sidiisaba waxaa loo qaybiyaa laba asaga oo isku geel ah

- **Geela dhalay**, kaas oo ay ka mid yihiin hasha manta dhashay ilaa hasha ilmaheedu laba jirka yahay. si kale haddii aynu u dhigno, waa geela caanaha laga maalo.
- **Geela gaanaha**, waa geela inta aan caano laga maalin iyo wixii lab ee wehliya.

Hasha ilmaheedu laba jir ka weyn yahay, cidi caano kama maasho. caaneheedana waxaa la yiraahdaa **“Dhaqayo”** waxaa jaqa ilmaheeda weynaaday ee sanadkii saddexaad ku jira. waxaa laga yaabaa in hashaas

ay riman tahay oo ay waqti gaaban gudihi ku gudho. geelu wuxuu leeyahay dhawaaq u gaar ah oo la yiraahdo “**Olo!**”.

Waqtiyada ugu muhiimsan ee geelu olola:

- Geelu marka uu ka-reebka yahay ee uu cusub yahay waa uu ololaa oo waxa uu u ololaa **ilmihisa**.
- Geelu marka uu darka biyaha arko ee la horayana waa uu ololaa oo waxa uu u ololaa **biyaha**. isaga oo ku xigsiiya dunuunuc marka uu biyaha cabo.
- Geela marka la carraynayo ee uu soo gaaro halka carrada lagu siinayo, waa uu ololaa oo waxa uu u ololaa **carrada**.

Habka carra siinta geela:

Geela marka carrada la siinayo waxaa had iyo jeer la is dul saaraa ood la soo gaarsiiyo ilaa qof jooggii, dibadeedna oodda dusheeda waxaa lagu kala bixiyaa saan, saantaasaana carrada lagu dul shubaa iyada oo laga shubayo jawaanno awr lagaga soo qaaday meeshii ciidda laga soo qoday.

Carrada xoolaha la siiyo waa ciid dhanaan oo cusbo leh oo sanadkii mar ama laba jeer la siiyo xoolaha.

Xooluhu ciiddaan waa ay u jeelaan. marka la siin waayana waxaa la yiraahdaa “**Geelu wuu jeelay**”.

Agabka(qalabka) geela iyo waxyaabaha la xiriira:

Agabka uu geela iyo geel-jiruhu ka maarmin waxaa ka mid ah; **haruubo, dhiilo, gudin, hangool, Sibraar iyo Saytuux**. kuwaas oo ah weelasha geela lagu maalo iyo qaar caano lagu dhigto.

Sibraar iyo saytuux waa laba weel oo hargo ka sameysan oo lagu qaato caanaha iyo biyaha

Sibraarka, waxaa had iyo jeer laga sameeyaa haragga riyaha oo waa uu weyn yahay.

Saytuuxa, waxaa laga sameeyaa haragga waxaraha ama sagaarada oo waa uu yar yahay.

Hangoolka iyo gudinta, waa qalab loo adeegsado oodidda xeryaha geela.

Geeljiruhu kuma seexdo, salli, saan iyo sariir toona, hase yeeshee waxa ay ku seexdaan “**Asgogol**” oo ah caws jilicsan oo isaga oo qoyan la soo guro.

Intaa aynu ku dhaafno ka sheekeyntii quruxda badnayd ee geela(ogow dhaqasho waa geele).

Ka jawaab weydiimaha soo socda:

- 1- waa maxay geel?
- 2- maxaa la siiyaa geela marka uu jeelo?
- 3- Maxaa la isku yiraahdaa geela aan la hayn caanaha?
- 4- maxaa ay tahay sababta loo diro ceelalyada?
- 5- sheeg sababta geela biyaha loogu rakaadiyo?
- 6- Maxaa la yiraahdaa marka hasha laba naas ee is xiga laga marqo?
- 7- Ma aragtay geel la lisayo? sharax kooban ka bixi.
- 8- sheeg geela ma fanax buu leeyahay mase wuu furuuran yahay?
- 9- soo baar waxa la yiraa geela tinta ku taala kuruska dushiisa?
- 10- waa immisa maalmood sidka geelu?
- 11- sharax kooban ka bixi baarqab?
- 12- waa maxay kaalinta dabadhoonka ee howsha geela?
- 13- maxaa ay ku kala duwan yihiin geela gaanaha ah iyo geela dhalay?

Jawaabaha weydiimaha sare ku xusan:

- 1:** Geelu, waa mid ka mid ah nicmooleyda uu Allaah inna siiyey ee aan dhaqano. geelu waa hantida ugu qimaha badan ee nolosha Soomaalida.
- 2:**Geela marka uu jeelo waxaa la siiyaa **carro dhanaan.**
- 3:** Geela aan caanaha lahayn waxaa la yiraahdaa **Gaanaha.**
- 4:**Geela waxaa ceelka uga sii hormara ceelalyo, **si ay u diyaariyaan howsha waraabka.**
- 5:** Sababta geela biyaha loogu rakaadiyo waxa weeye, **in uu biyo badan caloosha ku qaato.**
- 6:** Hasha marka laba naas ee isxigta laga marqo waxaa la yiraahdaa **xag marid.**
- 7:** Haa waan arkay geel la lisayo, maraqa ayaa laga furaa marka hore waxaana loo saaraa meel ka dambaysa kuruska oo la yiraahdo miskaha. hasha marka la lisayo waxaa dhakalka lagala soo gala xagta bidix tan midigna waxaa ka istaaga qofka caawiyaha ah ee hasha waxka lisaya.
- 8:** Geelu fanax ma laha ee waa uu faruuran yahay.
- 9:** Tinta ku taala kuruska geela dushiisa waxaa la yiraahdaa Baar.
- 10:** Geela waxa uu ilmaha caloosha ku sidaa muddo dhan 13 bilood ama 390 habeen.
- 11:** Baarqabku waa labka ugu qiimaha iyo quruxda badan ee geela, waxaana lagu xushaa qoornimadiisa iyo hiddo raaca. qoornimo

Buugga Khulaasada, Maadada Af-soomaaliga fasalka 8aad

deegaanka geela waxaa looga jeedaa qurux, qaro iyo meel joog ah. sababta awrka shuruudahaas loogu xidhayo waxa weeye **tafiir ayaa laga rabaa.**

12: Dabadhoonka shaqadiisa waxa weeye in uu ka shaqeeyo howlaha geela sida in uu daaqa geeyo, ceelka u arooriyo, nirgaha iyo halaha dhalay kala jaaniso iyo carra siinta geela.

13: Farqiga u dhexeeya geela dhalay iyo kan gaanaha loo yaqaan waa;

Geela dhalay: waa geela caanaha laga maalo.halka **Gaanuhu** yahay geela aan caanaha lahayn iyo labka oo wadajira.

waxaan baranayaa erayada iyo macnahooda aniga oo ku celcelinaya

Tr	Erayga cusub	Macnihiisa
1	xaqidda nabarka	magdhawga nabarka
2	gammaanka	fardaha, baqlaha, dameeraha
3	Qurbac	laboodka yare ee geela
4	Xerriyo	la hayo xanaanadiisanala dhameystiro(geel)
5	Baarqab	awrka geela ee taranka loo haysto
6	dabadhoon	kureyga geela la socda
7	Qoornimo	quruxda iyo laboodnimada awrka
8	Aaran	qaalmaha iyo qaalimada geela
9	Cabaad dheerayn	ilmaha hasha ka soo dhaca isaga oo aan dhameys ahyn
10	Tolo	lagu cusbo
11	Magaw	caanuhu naasaha isku soo taagaan
12	Sidko	neef hal aan hooyadii ahayn lagu maalo
13	Dambar	caanaha ugu horreeya ee hasha dhashay
14	Dhalayo	geel dhalay
15	ka-reeb	geel nirgaha laga reebay
16	Edegga	xerada nirgaha lagu xareeyo
17	Daab	Shubmid
18	Dhiiqdo	laga liso
19	Horaado	labada naas ee hore
20	dambeeddo	labada naas ee dambe
21	Xag	horaad iyo dambeed isku dhinac ah
22	Haaneed	baasha bidix
23	Miskeed	baasha midig

Buugga Khulaasada, Maadada Af-soomaaliga fasalka 8aad

24	saddexan hore	laba horaad iyo dambeed
25	saddexan dambe	laba dambeed iyo horaad
26	horaadayn	maridda horaadada
27	dambeedayn	maridda dambeedaha
28	Talantaalli	isweydaar(horaad iyo dambeed)
29	Gayaxayn	maridda afarta naasba
30	Maraqsaar	miskaha geela dushooda
31	Ceelalyo	hordhaca howsha waraabka(rag)
32	Wabax	geel soo cabay
33	Xero taraar	habeenka geelu cokaan yahay oo uu oodda jabsado
34	Darka	weelka/halka geela laga waraabiyo
35	Hormo	kooxda geela ee mar wada cabta
36	Horid	soo deynta hormada
37	durduurasho	rakaadasho(ku noq-noqosho)
38	Gaane	geela aan caano laga maalin
39	Dhaqayo	caanaha hasha ilmaheedu laba jirka dhaafo
40	Gurto	caano laga waayo
41	Olol	cod geelu leeyahay oo u gaara
42	Carrayn	siinta ciid cusbo leh
43	Jeelid	u baahnaanta carrada

Waxa aan baranayaa erayada soo socda iyo lidkooda:

Tr	Erayga	Lidkiisa
1	Hal	rati
2	Qaalinta	Qaalin
3	Haaneed	Miskeed
4	Guul ooman	Guul cokaan
5	Nirigta	Qurbaca
6	Horaad	Dambeed
7	Irmaan	Guran

sharax erayadaan:

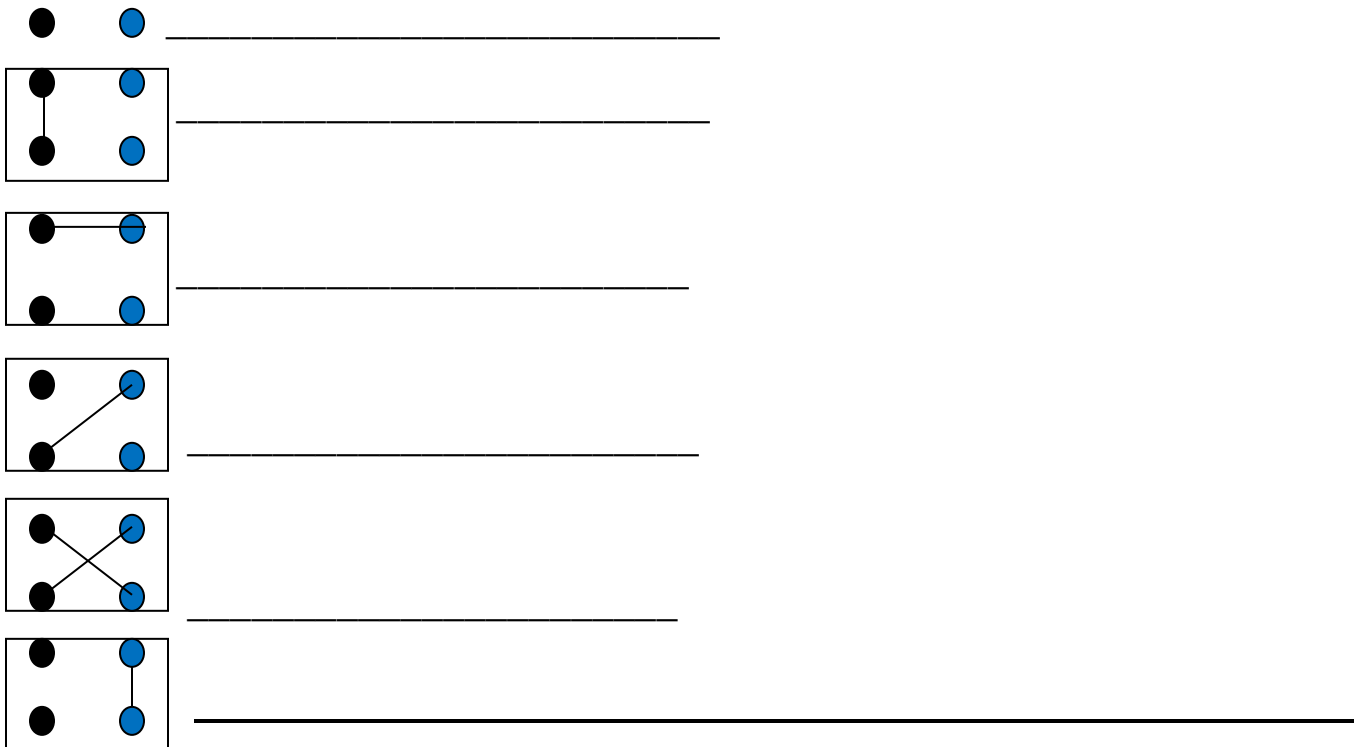
Seytuux:_____

Sibraar:_____

shifo ku afsaar:____

Waxa aan ku hor qorayaa magaca naasaha kuu muuqda

Cadka Rag Isku Raaco:(Wiilwaal):

Sheeko dhaqameed:

Wiilwaal, oo ahaa abbaanduule, tijaabo badan. maalinbuu raggi isugu yeeray wuxuuna damcay in uu tijaabiyo garaadkooda, oo waxa uu ku xujeeyey in ay keenaan “**cadka rag isku raaco**”. kooxdii oo qof weliba yaaban yahay ayaa kala dareeray, ayaga oo ka fekeraya cadkaa. nin weliba markuu gurigii tegey waxaa uu qalay neefkii xoolaha ka dhaqaaqayey waxa uuna horay u soo qaatay cadkii ugu fiicnaa. oday raga ka mid ahaa ayaa reerkiisii oo iska xoola yaraa ayaa u sheegay qoyskiisii arrintii Wiilwaal oo yiri “ maantuu u darnaa oo uu hilbana nagu raray”. gabadh xilo qaad ah oo odaygu dhalay ayaa fahamtay cadkaa, waxa ayna ku tiri “ anaa cadkaa garanayee waxa aad qashaa rideena caddo wadhac. oo ahayd rida ariga ugu liidatay. odaygii baa yiri.”gabadhaydiyey meesha ha igu ceebaynin ee ariga kan ugu roon soo qabo oo cadka ugu fiican meel dhig (awlalka). gabadhii baa tiri “aabbe ceebtii ka timaada aniga madaxa ii saar.” waxa ayna qashay caddo wadhac oo ay soo goysay **cadka hunguriga la yiraahdo**. odaygii aroortii bay gabadhii u dhiibtay cadkii oo ku tiri waa kaa cadkii lagaa rabay. odaygii baa yiri “maandhe meesha ha igu dilin, anigu waxaa Wiilwaal la horb tegi maayee, cad fiican keen(lug, awlal ama jeeni)”. Gabadhii baa tiri “aabbe Wiilwaal cad uu cuno uma baahnee ujeeduu ka leeyahay”. yartii oo gabar dhabeel fiican ahyd waxa ay ku qasabtay

odaygii inuu cadkii qaado. odaygii cadkii buu qaaday isaga oo qarinaya. waxa uuna tegey meeshii lagu ballamay.

Wiilwaal oo afka taagaya ayaa yimid oo xeero weyn oo maran lala daba socdo. markaasuun yiri:” nin weliba cadka uu sido kor ha u qaado halkii lagu amrana ha ku rido”. dabadeed nin walba cadkii buu kor u qaaday oo waxa ayna ahaayeen cadkii ugu fiicnaa arigii ay soo qaleen.

Hase yeeshee, odaygii isaga oo qarinaya cadkii uu siday ayuu xeeradii dubuq ku siiyey, oo ka soo dhaqaaqay. Wiilwaal baa arkay cadkii odaygu keenay, markaasuu u yeeray oo yiri” maxaad dadka u tusi weyday waxa aad keentay?”. odaygii baa yiri” mid yar oo bahal qaad ah baa igu soo rartay waxaas oo waan muujin kari waayey”. dadkii oo la yaaban waxa ay ku wada hadlayeen baa Wiilwaal odaygii ku yiri: “waar indhaha lagaa tuurye, dadka tus cadka”. odaygii oo amakaaksan oo is leh maantaad aakhiro u socotay ayaa dadkii tusay cadkii.

Shirweynihii baa qosol jaanta lala rogay oo odaygii la fooriyey lana yiri: “Allaah ha u naxariisto, maantaa la dilayaa, abbaanduulihii buu waxaa hor keenay”. markii qayladii dantay baa Wiilwaal yiri: “gabadhii hadda ii keen”. Wiilwaal baa yiri: “ dhammaantiin waxaa idin dhaanta gabadhaa odaygu dhalay”. cadka rag walaaleeya ama kala dilana waa waa cadkaa inanta yari u soo dhiibtay odayga; idinna waad ku qoslaysaan. caawaan guursanayaa; aqal ha lay dhiso mar dhow. odaygiina gurigii buu tegey isaga oo murugo cagaha la jiidaya, markaasuu gabadhii ku yiri: “Inan I dhageyso, adna is dishay anna I galaafatay, oo ninkii Wiilwaal ahaa wuu ku doonayaa”. gabadhii oo aan wax cabsi ah dareemin ayaa tiri : “inna wadi waba dhici maayaane”. Wiilwaal bay u wada tegeen.

Wiilwaal: “ma adaa cadkii soo dhiibay?”

Gabadhii: “ haa”.

Wiilwaal: “ oo maxaad cadka xun u soo dhiibtay?”

Gabadhii: “ oo ma mid aad cuntaa rabtay, mise u jeedaad ka lahayd? waxa aan filayaa in aad ujeeddo ka lahayd; cad kale oo rag isu geeyaa ama ay isku af-gartaan ma jiro”.

Wiilwaal baa odaygii ku yiri: “gabadhu adiga iyo intii kaleba ka fiican. haddaba ku raaci maysee oo waan guursanayaaye ii hibeey. odaygii waa u hibeeyey; halkaa baana Wiilwaal kula aqal galay gabadhii. Wiilwaal oo ahaa nin tijaabo badan ayaa gabadhii uu habeenkii la aqal galay ku bilaabay tijaabo oo yiri: “ gabar-yahay dhegeyso,waa inaad salaadda

hore foolataa oo barqada dhashaa”. gabadhu intee bay gurigiisa joogtay? gabadhii baa tiri: “ waa yahay, laakiin, yaanan isku dhimanine iga war hay”. Wiilwaal: “waa hagaag”.

Gabadhii hiirtii(salaaddii-aroortii) markay ahayd, ayaa fooli qabatay oo hadba gees isku rogtay, oo qaylisay. dumarkiibaa isugu soo ururey oo yaabay, markaas ayey gabadhii ku yiraahdeen: “maxaa ku haya?” gabadhii: “fool baa i haysa ee i qabta illayn waa xaaskii Wiilwaale, hadalba laguma celin, ee waa la qabtay oo marbab gees loo rogey. gabadhii baa tiri: “wax baan jantaye(calmadaye) ee Wiilwaal iigu yeera”. Wiilwaal baa dhakhso loogu yeeray oo yimid. gabadhii: “ waxa aan jantay degdeg ha la iigu keeno haddii kale fool igama suurtoowdo”. Wiilwaal: “ waa la keenayaaye maxaa jamatay?”. gabadhii oo la wada maqalayo: “ waxa aan jantay wan xalay dhashay subag madoobihii, iyo nirig gu’dhal ah dambarkeed”. Wiilwaal baa afka kala qaaday, yaab owgii oo yiri: “oo xageey ka suurtoobaysaa nirig gu’jira dambarkeed wan xalay dhashay subag madoobihii?”

Gabadhii baa tiri: “oo haddaba siday u suurtoobi kartaa caawa uurayso salaadiina foolo barqadiina dhal?” Wiilwaal waxa uu ogaaday in gabadhu tahay naago dhaaf oo yirina: “Alleylehe midina ma suurtoowdo” Wiilwaal baa dadkii la hadlay oo hadalkii ku soo xiray: “dhabeel iyo naag dhaliil leh dhab loo wada dheehan mayo”.

Ka jawaab Weydiimaha sare ku xusan:

1: Wiilwaal muxuu ahaa? **2:** sheeg waxa uu raggii u diray? **3:** kuma ayaa keenay cadka? **4:** maxaa ay ahayd ujeedada uu ka lahaa Wiilwaal cadka? **5:** maxaa uu odayga u cabsaday ee uu u qariyey cadka **6:** maxaa uu sababay cadkii ay gabadhu soo dhiibtay? **7:** ma ku farxay odaygu natiijadii cadka? **8:** maxaa uu ku yiri Wiilwaal habeenkii uu gabadha la aqal galay? **9:** maxaa ay ula jeeday gabadhu wax baan calmaday? **10:** keebaa labadooda xujo adkaa?

Jawaabaha weydiimaha sare ku xusan:

1: Wiilwaal wuxuu ahaa nin abbaanduule tijaabo badan oo ka talin jiray meela ka mid ah dhulka loo yaqaan Soomaali galbeed. **2:** wuxuu u diray in ay keenaan cadka rag walaaleeya ama kala dila. **3:** cadkii waxaa keenay nin oday ahaa oo ay gabadhiisu u soo dhiibtey. **4:** Wiilwaal ujeedada uu cadka ka lahaa waxa ay ahayd in uu tijaabiyo raga garaadkooda iyo caqligooda. **5:** odaygu cadka waxa uu u qariyey waxa ay ahayd, isma lahayn cadkaan gabadhu kuu soo dhiibtey ayaa ah cadkii la rabay; marka in Wiilwaal

dilo ayuu ka cabsanayey.

6: Cadkii waxa uu sababay aqal galkii Wiilwaal iyo gabadhii cadka soo dhiibtey elleyn waa ay caqli badneede.

7: Kuma uusan farxin waayo waxaa la ogaaday in odayga cadka loo soo dhiibey ee aanay isaga garaadkiisa ka imaanin iyo sidoo kale in gabadhiisii Wiilwaal u gacan gashay oo uu la aqal galay.

8: Wiilwaal markuu gabadha la aqal galay xujo ayuu ku bilaabay oo wuxuu yiri: “gabar-yahay dhegeyso, waa inaad salaadda hore foolataa oo barqada dhashaa”.

9: waxa ay ula jeeday wax baan jantay oo aan jeclaaday hadaan la ii keeninna sahal uma dhalayo ama in aysan dhalmo suuragal ahayn.

10: Wiilwaal iyo inanta uu la aqal galay mid kasta waxa uu keenay xujo adag oo fahamka ka fog, balse gabadhu waxa ay la timid xujo Wiilwaal ka yaabsatay.

Waxa aan weedhahaan u qorayaa si sax ah:

1:Wiilwaal u diray uu waxa rag raaco raga cadka isku saxan ama diro

2: odayga uu hunguri waxa keenay.

3: waxa dhiibay u gabadhiisa soo.

4: waxa riday ku xeerada isaga uu cabsanaya oo.

5: waxa yiri ayaa Wiilwaal idinka uu gabadhaan saxsan.

Habka saxsan ee weedhaha sare ku xusan:

1:Wiilwaal waxa uu raga u diray cadka rag isku diro.

2: odayga waxa uu keenay hunguri.

3:waxa u soo dhiibay gabadhii.

4: waxa uu ku riday xeeradii isaga oo cabsanaya.

5: Wiilwaal waxa uu yiri gabadhaan ayaa idin ka saxsan.

Tr o	Magaca xayawaanka	Lab	Dhedig
1	lo’	Dibi	Sac
2	Libaax	Aar	gool ama baranbarqo
3	Maroodi	Arbe	Qalanjo
4	Ari	Orgi	Ri
5	Ido	Wan	Lax
6	Dameero	Muun	Aal
7	Fardo	Gammaan	geenyo/darmaan
8	Dad	Rag	Dumar
9	goroyo/hald	Goray	haldhaa/goraya cawl

10	Digaag	Diiq	digaagad ama dooro
----	--------	------	--------------------

waxa aan qorayaa magacyada xayawaanada hoos ku look ala yaqaan labkooda iyo dheddigooda:

Halxiraale: sheeg meesha neefka norigta ahi hooyadeed uga weyn tahay? jawaabtu waa:_____:

Fg: ka shaqee shaxda buugga ku taala, sidoo kale goobo geli jawaabta saxda ah: bogga 135 iyo 136

Xariir iyo Xalan(sheeko, 1 iyo 2):

Xariir iyo xaaskiisa Xalan waxa ay ahaayeen qoys sabool ah oo aanay wax beerkooda la calaliyaa u soo hoyan jirin, qaalin lo' ah oo rimanayd mooyaane. isaga, afadiisa iyo saddex carruura oo ay dhaleen waxa ay ku noolaayeen saca caanihiisa. markuu guran yahayna waxa ay quudan jireen qaraab iyo hadba wixii kale ee calaflood camankooda ku gura. hase yeeshee intaas bay ku iimaan qabeen. waagii dambe boqorkii dalka xukumayey iyo kaaliyihisii ayaa dhulka oo dhan socdaal ku soo maray say u indha-indheeyaan nolosha reer baadiyaha. waa yaabe! ammintu waxa ay ahayd fiid dambeed markii boqorkii iyo kaaliyihisii ay isi soo taageen dibadda jeeskii Xiriir. “ maxaa lagu soo hoyday ?” ayey muska ka soo laliyeen! “ nabad e’ idinku maxaad ogeydeen?” Xiriir baa ku celiyey, isaga oo martida u soo hoyatay ee aanu wax sooryo u tebi karayn aad uga uur-xumaa. xaaskiisa waxaa taabanayey dareen laba afle ahaa! mid gacantiisa maran u doodayey iyo mid deeqsinimada u dhalashada ahayd. Xiriir waxaa qalbigiisa gubayey diifta iyo baahida hayn karta martida amintan oo kale socota. inkasta oo aanu hanta buuran lahayn, hadana Xiriir waxaa lagu yaqaanay in uu yahay nin dadka dhibaateysan u naxa, oo u gargaara. isla markiiba wuu soo dhaweeyey oo waxa uu u kala bixiyey gogo,dermo dar-foolley ah, harag weylaalis iyo laba barkimo ka koobnayd. soo dhaweyn ka dib , afadiisii buu u yeeray oo ku yiri: “ Xalan arrintu caawa waxa ay joogtaa laba daran lagu dooransii”. waa ceeb iyo cayd ee mid inoo door. xoolana waa inoo sacaa aynu carruurta u dhiijinno. bal bal taliyoo maxaa aynu martida ku sooryeynaa? run ahaantii Xiriir martida lama sheekeysan ee waxa uu ku dhaqaaqay qabanqaabadii sooryada. Xalan baan tiri: “Ilaahey xog ma mooga, martiduna way aragtaa in aan xerada xoolo kale inoogu jirin, ee sare kac oo gowrac, illeyn martida kama seexan karnee”.hilibkii markii

wax laga cunay ayaa boqorkii Xiriir su'aalay oo yiri: “ xerada waa aragnaaye, xoolo kale ma leedahay?”

Xiriir: “ tii Alle way buuxdaa, xeradeydase xoolo kale uma soo hoydaan”.

Kaaliyihii boqorka: “ maxaa hanta kale ah oo aad leedahay?”

Xiriir: “waxa aan leeyahay muruqeyga, maankeyga iyo kalsooni aan Eebbahay ku qabo”. labadii yaab iyo fajac baa Ilaahaey u keenay.

boqrkii baa yiri: “ oo anaga miyaad na garanaysay? maxaad sacaada keliga ahaa isaga qashay?” Xiriir isaga oo dhoolacadeynaya ayuu raggii Midba mar jalleecay oo yiri: “ oo maxaad iigu soo hoyateen haddii inaan sacayga iska qalo aydnaan dooneyn? anigu waxa aan idiin garanayaa

In aad tihiin marti ii soo hoyatay, waxaana ila fool xumo noqotay in aniga oo dheregsan aad gaajo ila ag jiifsataan”. “ oo caawa haddii sicii qura ahaa noo qashay, maxaad berry carruurta u lisi doontaa?” kaaliyihii baa weydiiyey. Xiriir oo aftahannimo Ilaahey ku maneystay baa deg-deg u jawaabay oo yiri; Soomaalidu waxa ay horay ugu mahmaahday; waad dad yar tahay, dagaal looma daayo waad duunyo yar tahay, deeq looma daayo waad baahan tahay, bakhtiga looma cuno.

hadaba anigu wax kale oo aan idinku sooryeeyo ma haysan. gaajana u dhiman mayno. habeenkii markii la beryey ayaa boqorkii Xiriir u yeeray oo ku yiri: “ ninyahow aad baad u wanaagsan tahay, waana kuu mahadnaqaynaa, annagana waxaa nala gudboon in aan kuu abaal gudno. sidaa darteed, waxaanu kaa codsanaynaa in aad jimcaha dhow salaadda jimcaha ka dib masaajidka agtiisa iigu timaaddo”. Xiriir: “walaal inaan abaalgud kaa helo kuuma marti soorin, hadaba adigu waxaad iska iila damacday waa meesheeda waxaanse ku ogeysiinayaa in aan kollaba anigu wax kuu soo doonanayn”. boqorkii: “sacii mag-dhabi mayno, ee waan kaa hayn roonay, inaan wax ku tarno ayaan doonaynaa sidaad adiguba dadka wax u tarto”. miyaanad maqlin: “ kuugu dhiijiyaa, loogu dhiijiyaa, kuu cantuugaa waa loo cantuugaa, sidaa awgeed, waa inaad jimcaha noo timaadaa masjidka agtiisa”. Xiriir goortuu gartay in boqorku u yeeriddaa ku adkeysanayo ayuu ogolaaday. subaxdaa oo isniin ahayd iyo jumcadii intii u dhexeysay Xiriir wuxuu ilmaha ku quudinayey, mayrax, rogob iyo miro uu kaynta ka soo guri jiray. aroortii Jimcaha baa Xalan odaygeedii toosisay oo ku tiri; “ee bal kac ee nimankii kuu yeeray carruurta wax uga doon,” “Xalan, Alle ban'aadan habeen xiraadkii kama badato. sida darteed waa inaan hawl u kaco halkaan gacan hoorsa lahaa. Xiriir magaalada ayuu u amba baxay isaga

oo deegta xaabo ku sitey. galabtii wuxuu soo laabtay isaga oo sita kiish dhowr guntimood u qaybsanaa. salaaddii subax markuu tukeday ee qof iyo geed la kala gartey ayuu beer qodis u dhaqaaqay. markuu carro geddiskii iyo geed qaadkii dhameeyey ayuu cantoobo masaga ah oo soo hartey soo qaaday oo shini awaareeyey(sii abuuray). calaf dug ma yeeshee, dhawr casho ka dib baa Eebbe cirka iyo dhulka isku salaaxay oo xareeddu meel kastaba mulacyeysay. sanado gudahood buu ninkii Xiriir ahaa gurigiisii ciidan iyo calafba buuxsamay, isaguna hawshii uu qabtey halaabadeedii ku raaxeysatey. beri dambe, ayaa boqorkii socdaal ku soo baxay oo beeshii Xiriir ku dhex noolaa soo dhex maray. guriga Xariir markii uu ku beegnay ayuu fiiro gaara siiyey si uu u ogaado meesha uu ku dambeeyey ninkii saca qura uu lahaa uqalay.

Markii boqorkii arkay barwaaqadii iyo bashbashtii reer Xariir ayuu wixii laabta ku jirey halmaamay oo yiri; “waar Xariir xaggee baadv waxaan oo xoolo ah dabadey ka heshay, maxaadse iigu imaan weyday hadaan kuu yeeray?” suldaan miyaanad maqal maahmaahda; “Nimaan hawl gelin haakah ma yiraahdo!” ayaa Xariir boqorkii ugu celiyey. “Alley lehe, waan maqlay manta waan arkaa. adigana manta laga bilaabo waxaan kuu magacaabay la taliyahayga xagga beeraha”.

Waxa aan ka jawaabayaa weydiimaha soo socda:

- 1: Maxa uu Xariir xoolo lahaa?
- 2: Maxay ahaayeen nimanka u soo hoyday? maxayse u socdeen?
- 3:Maxaa aad ka garatey aqoonta Xalan?
- 4: Qeex waxa loola jeedo ceeb iyo caydh?
- 5: Maxaa aan ka baranaynaa dhaqanka Xariir iyo Xalan?
- 6: Maxaa uu Xariir u diiday in uu boqorka abalgud u doonto? ka faalooda sida uu Xariir arrintaas ka yeelay.
- 7: Maxaa uu ku dhaqaaqay Xariir?
- 8: sheeg waxa uu ka kororsaday boqorkii booqashadii qoyska Xariir.

Jawaabaha weydiimaha sare:

- 1: Xariir xoolo oo dhan waxa uu lahaa qaalin lo’ ah oo rimanayd.
- 2:Jeeska Xariir nimankii u soo hoyday waxa ay ahaayeen boqorkii wadanka xukumayey iyo kaaliyihiisii, waxayna u socdeen si ay dadka baadiyaha deggan u soo indha-indheeyaan.
- 3: Aqoonta Xalan waxa aan ka dareemay, xilkasnimada ku jirtey iyo sida martiqaadku ugu weynaa taas oo aan ka dareemaey hadalkeedii ahaa “ sara ka coo saca gowrac Illeyn martida kama seexan karnee”.

4: Ceeb waa waxa qofka sharaftiisa iyo sumcaddiisa hoos u dhiga **halka** Caydho tahay baahida iyo xoolo yaraanta qofka soo wajaha meerta nololeedkiisa. tusaale Xariir xoolo waxa uu ka lahaa **sac** marti ayaana u soo hoyatey; haddii saca uu u qalo martida, waxaa dhacaya caydh oo ah xoolo la'aan. haddii saca uu deystana waxaa dhacaya ceeb oo ah martidii oo la qadiyo ama laga seexo.

5: dhaqanka Xariir iyo Xalan, waxa aan ka baranaynaa, xilkasnimada, marti soorka, in kalsooni lagu qabo Eebbe iyo in loo baahan yahay in qoysku uu yeesho wada tashi.

6: Xariir abaalgudka ama kaalmada boqorka wuu iska diiday, maxaa yeelay wuxuu dhibsadey in uu bani'aadan gacan hoorsado, taa bedelkeed wuxuu go'aan ku gaaray in uu hawl ku dhaqaaqo oo uu

Tabcado. taasi ayaana sharaf ah halkii aad gacan hoorsa lahayd .

7: Xariir waxa uu ku dhaqaaqay in uu beer qoto oo uu dhulka wax ka soo saarto, si isaga iyo qoyskiisu ay u helaan wax ay ku noolaadaan.

8: Booqashadii boqorka ee qoyska Xariir waxa uu ka kororsaday, in aan guusha la gaarayn in dhib loo maro mooyaane. Xariir ayaana dareensiyeey markii uu lahaa “Nimaan hawl gelin, haakah ma yiraahdo”.

Waxa aan akhrinayaa erayadaan iyo macnahooda:

Tro	Erayga	Macnaha/ujeedadiisa
1	duddada guriga	Duleedka
2	Tahli karayn	Awoodayn
3	Doonya qaad	damiin, qareen
4	Dubaaq	Xiskiisa
5	Oodrogo	buuxsinka kadinka, jiitinka
6	Cagidiiba	qacdiiba, markiiba
7	Dhiijiyo	Liso
8	Mannaystay	Hibeystay
9	Afhayn	guudin/afqabasho
10	Cayn	Nooc
11	Dheelmad	habeen gudid

waxa aan akhrinayaa weerahaan, ka dibna weer kasta waxa aan ku soo koobayaa hal eray oo ah, ujeeddada asalka weerta, sida ku cad tusaaalaha:

1	cayr ama xoolo yari:	Faqiir
2	wixii loo qoray ama Ilaahey siiyey:	Calaf
3	qofka waxa uu baxsado:	Salaan

Buugga Khulaasada, Maadada Af-soomaaliga fasalka 8aad

4	xoolo badan:	Hantiile
5	hadal yaqaan:	Garyaqaan

waxa aan akhrinayaa weerahaan, ka dibna weer kasta waxa aan ku soo koobayaa hale ray oo ah ujeeddada asalka weerta:

1	markii aad iska bixiso xoola lagugu lahaa	deen-bax
2	qof xoola badan	taajir, maal-qabeen
3	cunna la cunay cishaha ka dib	Casho
4	qof dadka wax weydiisanayo	Tuugsade
5	waaga marka uu dillaaco	Aroor
6	Qofka aan dadka raacin	dagaag/g ooni-socod

Mahmaahyooyin:

- 1: Marti loo qaday in lala qabay moodaa
- 2: nin reerkiisa kaa sooray nin dheh, nin reer kale kaa soorayna waa nin ka rooni
- 3:Sooryo nin yimid baa leh, sagootinna nin tegayaa leh
- 4: Albaab furan lama gale ee waji furan baa la gala.
- 5: Miyir qabaa marti soora.

Curis:

waxa aan curis ka qorayaa dhacdo la mid ah midda Xariir ee aan maqlay(1).

Caadooyinka Xun xun:

Ummadaha adduunka ku nool oo dhan waxa ay leeyihiin caadooyin soo jireen oo u badan kuwo bulshada **fasahaadiya**, maadaama ay aaminsan

yihiin curaafka ama kaahiniinta oo ay ka weli yeesheen. sidaa oo kale, bulshadeena dhaqankeeda waxaa saameeyay kuwaas iyo kuwa la mid ah.

in badan oo dadkeenaa ayaa aaminsan in caadooyinkaan laga soo guuriyey waddamo kale, waayo wuxuu ka hor imaanayaa dhaqankooda iyo diinka Islaamka. dalkeena waxaa ka jira caadooyin badan oo magacyo kala duwan la siiyey, dadkana loogu sheekeeyey in shaydaanku caafimaadkooda hayo, oo haddii ay adeecaan, isla markaana fuliyaan ballantiisa uu caafimaad siinayo.

caadooyinka xun-xun ee dalkeena laga yaqaan waxaa ka mid ah:

1: kuwa raga iyo dumarku is dhexboodaan sida, (Mingiska, Saarka, Booranaha, Ayaamaha Faqaburaale, Ruuxaan, Fadhicaare, Qaaliti iwm).

2: Kuwa khiyaanada, dhagarta iyo indhasarcaadka lagu sameeyo (aleesha, qaxwaha, fiirinta calaactalaha, faalka oo dhulka lagu dhigo ama bug iwm).

Caado dhaqameedyadaa aayaha xun leh ee aan kor ku soo sheegnay oo dhan, waa wax rumeynta Alle looga fogaado, kana hor imaanaysa shareecada Islaamka. waayo waxa ay keeneysaa in cibaadadii Alle u gaarka ahayd lala wadaajiyo cid kale.

Haddii cibaadadii Alle u gaarka ahayd cid kale lala wadaajiyo waxa ay muujineysaa xaaladaha hoos ku qoran:

1: waa shirki: waayo Alle awoodiisii ayaa cid kale lala wadaajiyey oo shuraako looga dhigay (Subxaana Allaah).

2: Gowraca xoolaha: in xoolo loo gowraco shaydaan oo loo qasdiyo, waxa ay ku tuseysaa sida ay u weyneynayaan shaydaanka. gowraca Alle oo keliya ayaa iska leh. Nebigeenu (N.N.K.H) waxa uu yiri :

“Lacnatullaah wax aan Alle ahayn qofkii wax u gowraca.” xoolahaas hilibkoodu waa xaaraan, waayo Ilaahey qeyrkii baa loo qasdiyey. (akhri oo fahan suuratu Al-tawba).

3: Fasahaadka Akhlaaqeed: waxaa meesha ka baxay akhlaaqdii Islaamka, waayo rag iyo dumar ajnabi kala ah ayaa is dhexgalay.

4: in shaydaanka loo yeerto: oo magacyadiisa lagu dhawaaqo waa xaaraan. kuwa shayaadiinta la shaqeysta waxa ay yiraahdaan:

“cudurkiina waa la arkay ee caafimaadkiina hala arko”. waa been dadka jaahiliinta ah xoolo looga qaato.

Hadaba labada dariiq ee la doonayo in ummadda muslimka ah ku toosnaato waxa ay kala yihiin:

1: Khur'aanka oo uu isku daweeyo: in qofku akhristo adkaarta Nebiga(N.N.K.H) ka sugnaatay oo uu isku daweeyo. ogow in wax Alle uusan kuu qorin aysan kugu dhici karin, ilaa wixii Alle kuu qoray mooyee. Alle wuxuu qur'aankiisa muqadaska ah ku yiri: “Dhib hadduu kugu dhaco Ilaahay uun baa kaa qaadi karo, hadduu kheyrr ku siiyana Ilaah uun baa kaa qaadi kara, cid kale oo kaa qaadi kartaa ma jirto”.

2: Dhakhtarka oo kaashanaya khibradiisa iyo aqoontiisa oo sameynaya baaritaanada si uu u ogaado cudurkaadu waxa uu yahay, kaasuu waa bannaan yahay. ogow taa nafteedu wax ma bogsiiisee Ilaah uun baa wax bogsiiya, laakiin tani waa dadaal loo sameynayo in Alle kugu caafiyo. Nabigeenu(N.N.K.H) wuxuu noo sheegay oo yiri: “Cudur ma jiro ilaa dawo ayuu leeyahay”. haddaba, dadka muslimka ah ee Soomaalida ah waa in ay ka fogaadaan faaliyeyaasha iyo dhaqanka saaxirka. Nabigeenu(N.N.K.H) wuxuu yiri, “qofka aada caraafka iyo kaahinka(sixiroole)rumeeya waxa uu u sheego wuu ka gaaloobay diinta lagu soo dejiyey Nebi Muxamad(N.N.K.H)”.

Waxa aan ka jawaabayaa weydiimaha sare ku xusan:

- 1: Xagee bay caadooyinka xun-xun nooga yimaadeen?
- 2: Yaa keena cudurka iyo caafimaadka?
- 3: maxay dadku u aaminaan shaydaanka ama uga weli yeeshaan?
- 4: sheeg saddex ka mid ah kuwa fasahaadka is dhexgalka raga iyo dumarka ku shaqeysta?
- 5: sheeg saddex ka mid ah kuwa khayaanada ku shaqeysta.
- 6: maxaa uu ku sifeysmaa qofka xoolaha Alle darti aan u gowracin?

Jawaabaha weydiimaha sare ku xusan:

- 1: Caadooyinka xun-xun waxa ay nooga yimaadeen waddamo kale waayo raaciddooda iyo ku dhaqankooda waxa ay ka hor imaanayaan diinteenna Islaamka.
- 2: Cudurka iyo Caafimaadka waxaa keena Eebbe Weyne(Sw).
- 3: Dadka qaar waxa ay aaminaan shaydaanka ama ay ka weli yeeshaan, waayo waxaa loogu sheekeeyey in shaydaanku caafimaadkooda hayo oo

Buugga Khulaasada, Maadada Af-soomaaliga fasalka 8aad

haddii ay adeecaan,isla markaana fuliyaan ballantiisa uu caafimaad siinayo.(Subxaana Allaah).

4: caadooyinka xun-xun ee fasahaadka is dhexgalka raga iyo dumarka waxaa ka mid ah;Mingiska, Saarka iyo Booranaha.

5: caadooyinka xun-xun ee lagu shaqeysto khayaanada ama indhasarcaadka waxaa ka mid ah;Aleesha, qaxwaha iyo fiirinta calaacalaha.

6: Qofkii xoolaha u gowraca Alle qeyrkii waxa uu noqonayaa qof Alle cibaadadii uu lahaa cid kale la wadaajiyey, sidaas darteed, waxaa lagu sifeeyaa “Mushrik”.

Waxa aan isku aadinayaa micnaha erayada hoos ku qoran

T r	Erayga	Macnihiisa	
1	Curaafaad	xoolo la qalo	6
2	Caado	wax la isku xirxiro oo dadka lagu aafeeyo	5
3	Fasahaad	ciyaar shaydaan oo dawo laga doono	4
4	Mingiska	dhaqan xumo	3
5	Sixir	Khuraafaad	1
6	Gowrac	Dhaqan	2

Waxa aan qoraal ka sameynayaa caadooyinka xun-xun ee aan ku arko deegaanka aan ku noolahay.

Waxa aan sheegayaa in mahmaahyooyinka soo socda ay yihiin sax ama qalad. ka dibna sharaxayaa micnaha ka dambeeya:

- 1: Caado la gooyo caro Alle ayey leedahay ()
- 2: Hal libaax arkeysa ma godlato ()
- 3:Nimaan dadaalin duunyo ma helo ()

Waxa aan qorayaa qaar ka mid ah adkaarta loo akhristo ka hortaga shaydaanka iyo insiga si Alle iiga badbaadiyo shartooda.

Sayid Cali iyo Xoolihii Ummadda:

Cali binu Abii Raafic oo khasnadda xoolaha muslimiinta hayn jirey, kolkii Sayid Cali Binu Abii Daalib dowladda muslimka u madax ahaa, wuxuu yiri: “waxaa qasnadda ooli jirey qool luul ah. maalin ciid ah ayaa inan Sayid Cali dhalay farriin ii soo dirty, waxa ay farriinteeda ku tiri: “waxaa isoo gaaray inuu khasnadda yaalo qool luul ahi, waxaan jeclahay

in aad qoolka ii soo ergiso maalmaha ciidda”. “ ma oggoshahay in uu qoolku ammaano kugu ahaado, saddex maalmoodna aad ku soo celiso. hadduu lumana aad magdhawdid?” way aqbashay sidaa. sidaasuu Raafic ku bixiyey qoolkii. hase yeeshee, markuu Sayid Cali qoolkii; inanta qoorteeda ku arkay, ayuu ku yiri: “xagee buu kaaga yimid qoolkani?” waxa ay tiri: “waxaan ka soo ammaanaystay Raafic si aan ugu ciido. ciidda dabadeedna celiyo”. markiiba Sayid Cali wuu ii yeeray. markaan u imid buu igu yiri: “miyaad muslimka khiyaameynaysaa ina Abii Raaficow?” waxaan ku jawaabay Ilaahay baan ka magan galay inaan wax khiyaameeyo”. Sayid Cali waxa uu yiri: “haddaba saw adiga xoolihii dadka ka dhexeeyey, qaar bixiyey maaha?” markaasaan ku iri: “ Sayid Cali waa inanantaadii, waxa ayna iweydiisatay in aan qoolka ammaanaysiiyo oo markey ku ciiddo iska soo celiso”. Sayid Cali wuxuu yiri: “ iminkadaan ka soo qaad, iskana jir inaad sidaas oo kale mar dambe yeeshid”.

Weydiimo:

1: Maxa uu Abii Raafic u siiyey qoolka ummadda inanta Sayid Cali?

2: Ma ku qumanaa taa? **3:** side bay u haweysatay gabadhu qoolkii ummadda oo dhan ka dhexeeyey? **4:** muxuu Sayid Cali ugu aqoonsaday qoolka gabadhiisa? **5:** wuxuu Sayidku, Raafic kula dhaqmay ma kula wanaagsan tahay? waayo. **6:** maxaa ay shuruudda uu ku xiray ku tusineysaa? **7:** side bay taasi raad ugu leedahay cadaaladda Islaamka?

1: waxa uu u siiyey in ay ku ciido maalmaha ciidda, dibadeedna soo celiso.

2: Maya waayo waa xoolo ummadda ka dhexeeyo.

3: gabadhu waxa ay qoolka u haweysatay, in aabbeheed madax yahay darteed, oo aanay cidi wax u diidi karin.

4: Sayid Cali waxa uu ku aqoonsaday qoolka, waxa uu ku arkay qoorta gabadhiisa, qool luul ah

5: Haa waa ila wanaagsan tahay, waayo amiirku waxa uu ilaalinayay in xoolaha Muslimiintu galaan gacan gooni ah.

6: shuruudda uu ku xiray waxa ay na tasaysaa, in shayga ammaanada ahi loo baahan yahay in si gaara looga taxadaro. iyo sidoo kale in amaanada lagu soo celiyo waqtiga loo yaqaan, **muddo shareecada(3beri).**

7: Arrintani waxa ay raad weyn ku dhex leedahay caddaaladda Islaamka, taa waxaa ku tusaya, gabadhii uu dhalay amiirka Islaamka ayaa loo diiday in ay ku ciido qool baytul maalka yiiley, qofka u

diidayna uu ahaa Aabbeheed oo amiir ah. halkaa waxaa laga fahmi karaa, heerka Sayid Cali(rc) uu ka gaaray caddaaladda.

Waxa aan isku beegayaa erayada isku macnaha ah

tro	Erayga(B)		Macnihiisa(T)
1	hasnad	4	Deyn
2	qool	3	nooc ka mid ah macdanta qaaliga ah
3	Luul	2	silis qoorta la gashado
4	ammaah	5	Shacab
5	Ummad	1	Sanduuq
6	dhaxeeya	7	mas'uul
7	madax	6	la wada leeyahay

Waxa aan sharxayaa mahmaahdaan aniga oo kaashanaya baraheyga:

- 1:Amaano cir diiday, dhul diiday,aadanaa qaaday.
- 2: xoolahaadu hakuu xeernaadaan, ama xero ha kuugu jiraan.
- 3: Nin xil qaaday, eed qaad.
- 4: hadal waxa uu amaano leeyahay inta uu afkaaga ku jiro.

Curis:

waxa aan curis ka qorayaa Sayid Cali(Rc) qisadiisa inta aan ka aqaan

Doodda Fasalka:

1: waa maxay dood?

- dooddu waa wada hadal dhexmara laba dhinac ama in ka badan oo ku saabsan mawduuc gaar ah, mid ay ardadu xusheen amaba loo xulay.

2: Barashada sida loo doodo maxay ardayga ku hoggaamisaa?

- barashada sida loo dodo, waxa ay ardayga ku hoggaamisaa, in uu ka fogaado buuq, caro, caay, aflagaado , iwm. sidoo kale waxa uu awood u yeelanayaa in uu xakameeyo hadalkiisa marka uu doodad ka qayb gelayo.

3:Maxaa ay dooddu muhiim u noqotay?

- waa mid ka mid ah dariiqyada waxbarashada oo ku dhiiri gelisa ardayda in ay abuuraan mawduucyo.
- waxa ay ku bartaan qiimaha xirfadda wadahaadalka.
- waxa ay ku noqdaan codkar.
- waxa ay kor u qaaddaa adeegsiga iyo urursiga erayada.
- waxa ay kor u qaaddaa qoto dheerida ra'yiga, kaana dhigtaa dhegeyste fiican.
- waxa ay ardayda gelisaa kalsooni xagga hadalka.
- waxa uu noqonayaa qof hadalladiisa miisaama.

qabashada doodda ee fasalka dhexdiisa:

Marka hore, waxaa la dooranayaa mawduuca laga hadlayo si wadajir ah. fekradaha la soo jeediyo ayaa sabuuradda lagu qorayaa ama dad loo xilsaaray ayaa ururinaya.

Bilaabidda iyo geeddi-socodka doodad:

Inta aanay dooddu billaaban, waxaa la dooran guddi ka kooban saddex qof. guddigu guddoomiye ayay dhexdooda ka dooran. guddiga hawshiisu waa hagidda doodad iyo ururinta kooxwalba hadalkeeda.

Tallaabada 1aad(diyaargarow): waxaa ardayda loo qaybiyaaa laba saf, saf koowaad waxa ay taageerayaan mawduuca, halka safka kale ay ka soo horjeedaan mawduuca. saf kasta waxa uu sameysanayaa qof hogaamiya.

Tallaabada 2aad

- koox walba waa ay kulmayaan , ka dibna dooranayaan saddex qof ee ugu cod karsan oo doodad u qaabilsan.

Tallaabada 3aad (xeer):

waxaa laga rabaa in ka qayb galayaasha dooddu ay ilaaliyaan xeerka hoos ku qoran:

- Istaag marka aad hadleyso
- Qof walbaa waa in uu ku sugnaadaa kursiga loo cayimay
- Qof walba codkiisa kor ha u qaado si loo wada maqlo
- Qaado doodad marka ay kugu soo aaddo.

- Qofba qofka kale ha tixgeliyo.
- Inta labada koox ay doodayaan mid weliba waxa uu soo bandhigayaa, sababaha uu ku saleynayo diidmadooda ama raacidooda.
- Koox walba waxa ay leedahay saddex daqiiqo.

Gabagebedana waxaa guusha la siinayaa kooxdii sababeyntoodu aad u wanaagsaneyd.

Dib ugu laabo buugga muqararka ee soo aqri sida ay u dhacday dooddu maalinkaa (bogga 70).

K a jawaaba weydiimaha hoos ku qoran

- 1: waa maxay dood?
- 2: maxaa ka reeban(mamnuuc) qofka ama dadka ka qayb qaadanaya doodda?
- 3: Yaa dooranaya mawduucyada doodda ?
- 4: Sheeg laba ka mid ah xeerarka la raacayo marka dooddu socoto?
- 5: Yaa dhexdhexaadinaya doodda?
- 6: Maxaa aad ka faa'iiday casharkaan?

Jawaabaha weydiimaha sare ku xusan:

1:Dood, waa wadahalal dhexmara laba dhinac ama in ka badan oo ku saabsan mawduuc gaar ah, mid ay ardadu xusheen amaba loo xuley.

2: waxaa ka reeban; buuq , caro, caay, aflagaado iwm.

3: mawduuca la dooranayo ee fasalka dhexdiisa, waxaa si wadajira u doorta ardayda. waxaa ay la kaashan karaa baraha.

4: xeerarka xilliga dooddu socota waxaa ka mid ah;

- Istaag marka aad hadleyso
- Qofba qofka kale ha tixgeliyo.

5: Doodda waxaa dhexdhexaadinaya, guddiga loo xilsaaray doodda.

6: Casharkaan waxa aan ka faa'iiday;

- waxa ay tahay dood iyo sida loo dodo
- anshaxa doodda, in aan la buuqin, la caaytamin ama la caroon.
- waxaan ku bartay xirfadaha hadalka
- casharkaan wuxuu awood ii siiyey in aan fekerkeyga soo gudbiyo aniga oo aan cabsi dareemin.

Waxa aan baranayaaa erayada iyo micnahooda:

tr	Erayada	Macnahooda
1	Dood	Wada hadal
2	Taabacsan	Raacsan
3	Codkar	Aftahan
4	Mawduuc	Cashar
5	Cayiman	Qorsheysan
6	Hoggaan	Madax
7	Xakameyn	Joojin/celin/aanay fidin
8	Xeer	Qaanuun

Mahmaahyo:

1: gar laba nin kama wada qoslido. 2: Gari eex ma leh.

Warbixin qoraaleed:

waa maxay mawduuc?

Mawduuc; waa dhammaan waxa uu qoraalku ku saabsan yahay.

inta aan mawduuca la dooran, weydiimaha laga feker:

- **sidee loo doortaa mawduuc?**

inta aan la billaabin doorashada mawduuca waxaa lagama maarmaan ah in laga feker, ka dibna la qoro dhowr mawduuc ama cinwaanno kala duwan, sida mid aad jeceshahay, waxna aad ka taqaan.

- 1: Dhaqashada geela
- 2: Dugsiga
- 3: Kombiyuutar. markii aan ka fekeray mawduucyada sare waxaan doortay kombiyuutar, maadaama aan si fiican u aqaanno.

- **Qorshaha mawduuca:**

inta aanan bilaabin qoraalka waa in aan la imaadaa qorshaha.
qorshuhu waa in mawduuca loo sameeyo qaybo kala duwan sida,

- 1: Cinwaanka
- 2: hordhaca
- 3: qaab dhismeedka mawduuca
- 4: xiritaanka/gebagebada

Mawduuca aad dooratay tismadiisa waxa aad u jejebisaa cinwaanno yaryar, gaar ahaan qaybta labaad ee ah caloosha qoraalka oo ah tan

ugu ballaaran. tusaale cinwaanada yaryar ee qaybta dhexe waxa ay noqon karaan;

1: Noocyada kombiyuutarrada

2: Qaybaha kombiyuutarrada

3: maxaa ay kombiyuutarradu qabtaan?

Inta aan tasmada qorin waxa aan qorayaa, **hordhaca**. ka dibna waxaan u gudbayaa qaybaha kale.

- **side loo qoraa hordhac?**

Hordhaca waa sidii dadka aan wax u qorayo u xiisa gelin lahaa ama aan ugu soo jiidan lahaa qoraalkeyga. waxa aan xulanayaa halkii aan gelin lahaa mawduuca kombiyutarka. sidaa darteed, hordhaceygu waa in uu noqdaa mid ka mid ah kuwa hoos ku qoran.

1: mid ka yaabiya akhristaha.

2: mid soo jiita akhristaha oo xiiso geliya.

3: ama ku bilaabaa su'aal akhristaha ku qasabta in uu ogaado jawaabta su'aasha.

Fg: waxa aad booqataa bogga 29, si aad u fahamto qaabka loo qoray warbixin qoraaleedkii. ka dibna eeg habka loo soo gebagebeeyey.

Weydiimo:

- 1: Waa maxay mawduuc?
- 2: maxaa loo baahan yahay marka la dooranayo mawduuc?
- 3: adiga oo kaashanaya aqoontaada, side baad u dooran lahayd mawduuc?
- 4: sheeg sida qorshaha loo sameeyo.
- 5: maxaa uu muhiim u yahay hordhacu?
- 6: goorma ayaa la sameeyaa hordhaca?

Jawaabaha Weydiimaha sare:

1: Mawduucu waa dhammaan waxa uu qoraalku ku saabsan yahay.

2: Doorashada mawduuca, waxaa lagama maarmaan ah in aad ka fekerto, ka dibna qorto dhawr mawduuc ama cinwaanno kala duwan, sida mid aad jeceshahay, waxna aad ka taqaan.

3: Marka hore waxa aan ka fekerayaa, mawduucyo kala duwan in aan qoro ka dibna aan ka doorto midka ii fudud, oo aan wax ka aqaanno, amaba aan jecelahay ka hadalkiisa sida dhaqashada geela.

4: qorshaha waxa loo sameeyaa, in mawduuca aad dooratay aad u sameydo qaybo kala duwan oo ku saabsan qorshaha guud ee mawduuca. waxaana la adeegsadaa afartaan arrimood;

Buugga Khulaasada, Maadada Af-soomaaliga fasalka 8aad

- Cinwaan
- Hordhaca
- Qaab dhismeedka mawduuca
- Xiritaanka/Gebagebada

5: Hordhacu waa muhiim waayo, waa qaybta loo adeegsado in lagu soo jiito ama lagu xiiso geliya dadka qoraalka akhrisanaya.

6: Tasmada waxaa la qoraa, hordhaca ka dib.

FG: ka jawaab saddexdaan weydiimood oo kooban:

1: sheeg noocyada kombiyuutarada?
jawaab: Laabtoobyo, desktops iyo tablets.

2: sheeg qaybaha kombiyuutarada?
jawaab: b)qaar leh muraayad wax lagu daawado, lagana akhristo.

t) qaar leh madax yar oo fiilo lagula xiriiriyo.

j) qaar leh godod ay xuruuf iyo xisaab ku qoran yihiin oo la garaaco si ay wax u qoraan.

Sharaxa erayada

tr	Erayga	Micnihiisa
1	Xog	Macluumaad
2	Mawduuc	Cinwaan
3	Qaamuus	buug laga dhigto macnaha erayada
4	Gebogebo	Gunaanad
5	Tusmo	Gogoldhig

waxa aad qortaa qormo qoraaleed gaaban adiga oo raacaya sharciga qoraalka: kuna qor buugaaga layliga, hana lagu saxo!

Qaybta 3aad, Gabayada iyo Heesaha(2):

Soomaali baan ahay(hees)

Heestaan Soomaali baan ahay, waxa ay ka turjumeysaa, qaar ka mid ah Tilmaamaha(sifo), iyo dhaqanka wanaagsan ee dadka Soomaaliyeed. heesta waxa ay ka mid tahay heesaha wadaniga ah ee kooxdii la oran jiray Iftin ee Wasaaradda Waxbarashada. barbaartuna ay ku luuqeeyn jireen, erayadeeda waxaa ka mid ahaa:

Waqtiyada socdaalka ah, ayaamaha silsiladda ah
Xilliyada bal suuree, soojire hadaad tahay
Sadarada dib ugu noqo, SOOMAALI WAA KUMA?

Sinnaantaan la magac ahay, sanku neefle ma oggoli
Inuu iga sarraayn karo, anna garasho sogordahan
Sooryo ruux ugama dhigo, SOOMAALI BAAN AHAY
Ninna madax-salaax iyo, kama yeelo seetada
Sasabada ma qaayibo, sirta waxaan iraaahdaa
Saab aan biyaha celin SOOMAALI BAAN AHAY

Dabayshaan la socod ahay, salfudeydna uma kako
Waabay sunaan ahay, marna samawadaan ahay
Samir baan hagoonataa, SOOMAALI BAAN AHAY

Inkastoon sabool ahay, haddana waan sarriigtaa
Sacabada ma hoorsado, saaxiib nimaan nahay
Cadawgayga lama simo, SOOMAALI BAAN AHAY

Socdaalkeygu waa meel, sahaydaydu waa dacar
Soohdinteydu waa caan, seefteydu waa cudur
Naftuna geedka iga suran, SOOMAALI BAAN AHAY

Nin i sigay ma nabad galo, nin i sugayna maba jiro
Libta weli ma sii dayn, gardarrada ma saacido
Nin xaqkana cid lama simo, SOOMAALI BAAN AHAY

Nabaddaan u sahanshaaa, colaaddaan ka seelaa
Sooma jeesto goobaha, ninka nabarka soo sida
Gacantiisa kama sugo, SOOMAALI BAAN AHAY

Ninkaan taydu soli karin, uma yeelo suu rabo
Sida dunida qaarkeed, ninna kabaha uma sido

SOOMAALI BAAN AHAY

Ninka iga sed roonoow, siintaada magaca leh
Ogow kaama sugayee, hana oran “sasabo bedow”
Dareen seexda ma lihiye, SOOMAALI BAAN AHAY

Saan la kala jaraan ahay, summadi ay ku wada taal
Rag baa beri i saanyaday, anoo xoolo soofsada
Xil midnimo anaa sida, SOOMAALI BAAN AHAY

ka jawaab weydiimaha soo socda:

- 1: sidee ayaad u dareentay erayada heesta?
- 2: Maxaa uu abwaanku heesta hal ku dhig uga dhigay?
- 3: Sheeg saddex sifo ee uu abwaanku dadka Soomaaliyeed ku sheegay.

- 4: Maxaa ka mid ah waxyaalaha ay Soomaalidu caanka ku tahay?
- 5: Maxaa uu ula jeedaa abwaanku dabeyshaan la socod ahay, salfudeydna uma kako?
- 6: Ma haysaa sifooyin kale oo ay Soomaalidu oo ay Soomaalidu? sheeg mid ka mid ah.

Jawaabaha weydiimaha sare:

- 1: waxa aan u dareemay si qiiro leh, waxa aan dareemay sharafta iyo karaamada ummadda Soomaaliyeed.
- 2: Abwaanku waxa uu heesta hal ku dhig uga dhigay “SOOMAALI BAAN AHAY”
- 3: Sifooyinka uu abwaanku Soomaalida ku sheegay waxaa ka mid ah;
- inaan nahay dad tuugsiga iyo dullinimada neceb
 - inaan ku wanaagsan nahay marti soorka iyo maamuuska
 - inaan nahay dad geesiyaal ah oo gobanimada jecel
 - inaan nabadda jecel nahay balse ciddii na daandaansata ay eedi doonto.
- 4: Soomaalidu waxa ay caanku tahay waxaa ka mid ahay;
- Naceybka gumeysiga iyo gobonimo u dirirka
 - Soomaalida ma aha dad la sasaba karo ama la siran karo.
 - Soomaalidu waa dad isla qabweyn oo aan ogoleyn in laga sarreeyo
- 5: “Dabeyshaan la socod ahay, salfudeydna uma kako” waxaa loola jeedaa; in Soomaalidu tahay dad hawlkar ah, oo aad u waxqabad badan, laakiin waxaa ay qabanayaan, kuma degdegaan oo waa ay iska hubiyaan.
- 6: haa waan hayaa sifooyin kale waxaa ka mid ah “wax-quurka”.

Waxa aan akhrinayaa erayada iyo macnahooga:

tr	Erayda	Macnaha
1	Xilliyada	Waqtiiyada
2	Soo-jire	in badan joogay/noolaa
3	San ku neefle	xayawaanka
4	Sogordahan	qarsoon/sarbeeban/meesedhaan
5	Seetada	dabar dheere
6	Qaayibo	ma qaato
7	Waabay	Sun
8	Samawade	Samatalis
9	Sarriig	xishooda/ka baaqsadaa
10	Libta	Guusha

11	Soli Karin	tayda aqbali Karin
12	Saan-yaday	sahmiyey/calaamadiyey
13	Soofsaday	xoolo raacday

Sharax kooban ka bixiya mahmaahyada soo socota:

- 1: summadii awoowiyo sinji waa ma guuraan
- 2: Soomaali Soomaali baa leh
- 3: Dal waa dalkaaga, dadna waa dadkaada.

FG: booqo bogga 59. iskuna aadi tuducyada:

Xiin Finiin(gabay):

Sayid Muxamad Cabdulle Xasan oo ahaa hogaamiyihii halgankii Daraawiishta ayaa waxaa la sheegay in uu guursaday, Faadumo Islaan Aadan oo la dhalatay Islaan Faarax Islaan Aadan. haddaba Sayidku markii uu dhiibay xoolihii xeerka ahaa sida, geela, qori iyo Faras,ayaa waxaa dhacday in uu Islaan Faarax uu warqad u diray Sayidka uu kaga codsanayo in uu siiyo faraskii la oran jiray **Xiin Finiin**. waxaa faraskaasi magaciisu ahaa **Xiin** hooyadiina **Finiin** baa loo yaqaanay. faracoodana waxa uu ka soo jeeday oo iska dhalay laba faras oo la kala oran jirey **Boosakurus** iyo **Isxal**. Daraawiishtu aad bay u jeclaayeen fardaha, waayo, waxa ay ahaayeen kuwa aad u dheereeya dagaaladana ku wanaagsan, adkeysii bandanna leh. hadaba faraska Xiin Finiin ee uu aad ka u jeclaa Sayidku markii uu soo weydiistey nin xididki ah, xurmana ka mudan ayuu go’ansaday inuu faraskii bixiyo, waxa uu ugu soo dhiibay **Faarax Dhaban Sange** isaga oo soo faray gabaygii caanka noqday ee la magac baxay “**Xiin Finiin**”. wuxuna ku billaabay:

- 1: **Xayow Faaraxow hadal rag,** waa loo xutubiyaaye
- 2: **Nin xishoonayaan ahay,** haddaan lay xistiyyihayne
- 3: **Xabiib baan ahaa jeer kufriga,** laygu xaasidaye
- 4: **Adna xaashi baad iila timid,** xaakin soo diraye
- 5: **Xaddigii adduunyada haddaad,** xooli iga dooni
- 6: **Marna anigu kaama xistiyeen,** xaalaad leedahaye
- 7: **Inaan kuu xafgooyaan jeclaa,** geel xawaad badane
- 8: **kumanyaal xareedaan lahaa,** xawd u sii mariye
- 9: **Markaad se Xiin Finiin damacday,** baan kaa xanuunsadaye
- 10: **Maandhow xirgiga qaarkii,** waa lagu xujoobaaye
- 11: **Waxaan kuugu xutubiyaaba,** waa xuuraddaan nahaye

12: Nin kalaan xafiilaba adaan,	xaydhka kaa rogoye
13: Xigto iyo qaraabiyo hadduu,	xidid iweydiisto
14: Xayuun iyo qayuumay haddii,	la igu xoodaansho
15: Xubbigayga kuma heyn inaan,	xiisow bixiyaaye
16: Xamar weeye oo midab fardood,	kala xariir roone
17: Xawaariyo, kabtiyo, raaxo iyo,	xawli iyo jeelaf
18: Xag loo dayaba waa gammaan,	xulashadiisiiye
19: Xubna toosanow neefku waa,	xaalad gooniya eh
20: Goortaan xusuus ula noqdaan,	xiise ii qabane
21: Waxaan xarafka diimeed ahayn,	igaga xeel dheera
22: Xarbadiyo jihaadkaan lahaa,	xoogsi ugu fuule
23: Usagaan xatooyada lahaa,	xuurto ugu loge
24: Xiniinyaha ku goo baa lahaa,	gaalka xaylka lehe
25: Xayskaa da'yaan lahaa,	xalin ka dooyeeye
26: Meeshaa iyo xeebtaan lahaa,	xiito ku eryoode
27: Intii aniga lay xaman lahaa,	xil iga soo meerye
28: Aduu galabta kuu xoolo yahay,	xamarkii dheeraaye
29: Waa Xiin Finiin neefka aad,	xarigiisa haysaaye
30: Xayawaanka oo idil naftuu,	kala xaroodaaye
31: Mar hadduu suldaan igu xil lihi,	igaga xaydaantay
32: Xadhigiisa qabo aadmi kale,	kuma xurmeeyeene

Ka jawaab weydiimaha soo socda:

- 1: Kuma ayuu ahaa hogaamiyihii daraawiishtu?
- 2: Halkee ayay ku tiil xaruuntii Daraawiishtu?
- 3: Maxaa uu Islaan Faarax uga codsaday faraska Xiin Finiin Sayidka?
- 4: Sheeg sababta uu Sayidku ugu gabyay faraska?
- 5: Sheeg magaca faraska la siiyey Islaan Faarax?
- 6: Sheeg dulucda uu gabaygu xambaarsan yahay.

jawaabaha weydiimaha sare ku xusan:

- 1:Hogaamiyihii Daraawiishtu waxa uu ahaa; Eebbe naxariistii janno ha siiyee halgamaa, **Sayid Muxamad Cabdulle Xasan.**
- 2: Xaruuntii Daraawiishtu waxa ay ku tiilay magaalada Taleex ee gobolka **Sool.**
- 3: Islaan Faarax waxa uu codsaday faraskii Xiin Finiin , waayo Sayidku waxa uu guursaday, Faadumo Islaan. sidoo kale faraska ayaa ahaa mid qiima badan. labadaas arrin ayaa keentay.
- 4: Sababta uu Sayidku ugu gabyey faraska waxa ay ahayd;

- Xiin Finiin oo ahaa mid aad loo jeclaa orodkiisa iyo quruxdiisa

Buugga Khulaasada, Maadada Af-soomaaliga fasalka 8aad

- Xiin Finiin oo ka soo jeeday fardo qaali ah “Dirkood”.
Boosakurus iyo Isxal.
- Isaga oo aad ugu fiicnaa goobaha dagaalka.
- Sidoo kale haybadda uu Alle siiyey darteed, ma aanu ahayn neef la maquuni karo.

5: Magaca faraska la siiyey Islaanka waxa uu ahaa “**Xiin Finiin**”.

6: Dulucda ama ujeedka guud ee gabayga waxa weeye, in dhaqanka Soomaalidu uu qadariyo xididtinimada . gabadha la guursaday aabbeheedna uu kaa mudan yahay xurmo iyo qaddarin. sida Sayidka.

waxa aan baranayaa oo aan ku celcelinayaa erayada iyo macnahooda:

tr	Erayga	Macnihiisa
1	Xutubiyaa	Cadeeyaa
2	Xafgooyaan	kuu huro
3	xawaad badan	tiro badan
4	Xawda	ul dhuuban
5	Xirgiga	Damac
6	xafiil/xifaal	Ficiltan
7	Xaydha	Isha
8	Xoodaansho	Sasabo
9	Xawaare	Afarqaad
10	Kabtiyo	orod can ah
11	Xeyska	Roobka
12	Xiito	geela xeebaha joogo
14	Xaydaantay	igaga dhigay

curis:

waxaan curis kooban ka qorayaa taariikhda
hogaamiyihii daraawiishta

*FG: erayo
gabayga ku jira ka
soosaar shaxda
buugga ku taala:
jawaabuhu waa:*

1:xiin

2 :xaal

3: xutubiyaaye

4:xamar 9: xamar

5: xarigiisa

6:xaayow 10: hadal

7: faaraxow

8: xormeyn

Hays-Xakabin Meel (gabay):

Meesha la yiraahdo Laas-adaar ayuu Ismaaciil Mire ku dhashay **sanadkii 1872kii**. yaraantiisii waxa uu ahaa xoolo-dhaqato. da’diisu markay ahayd **labaatan(20)** sano oo wax yar la’ , waxa uu ku biiray ciidamadii daraawiishta oo uu sida runta ah ka ahaa raggii wax ka aasaasay. nin lagu yaqaan dagaalyahannimo, Sayid MCX raggii aad ugala qayb qaatay halgankii uu kula dagaalamayey ayuu ahaa Ismaaciil. inta badan ma heli jirin fursad uu qoyskiisa ku arko. dhawr goor ayuu abbaanduule u ahaa ciidamo Daraawiish ah oo lib aad u weyn soo hooyey. sida ciidamadii Ingiriiska uu kaga guuleystay meesha la

yiraahdo **Dul-madoobe.** dagaalyahannimadiisa ka sokow, Ismaaciil waxa uu ahaa gabyaa weyn oo deegaankiisa caan ka ahaa. Gabaygaan soo socda waxa uu ku waaninayaa inan inamadiisa ka mid ah oo uu saluugay markii uu arkay isaga oo dhalinyarannimo iyo ciyaaro jiiteen. waxa uuna yiri:

- 1: Caliyooow xusuus kugu dilee, walad xumaadaaye
- 2: Xaluun baan xa'daas gabay, la kacay oo xafiiltamaye
- 3: Dhaqashana ha xaalaysannine, maqal xuruufteyda
- 4: Cabdi iyo Xuseen iyo Xirsaa, kaa xasuus badane
- 5: Xiniin-yaalihii kula sinnaa, xoogsi buu tagaye
- 6: Xadka qabada niman baa gudboo, soo xakaabsadaye
- 7: Niman baa xeryaha deyr ka dhiga, xananka toomoode
- 8: Niman baa xijiga iibsadiyo, xabag, qadhoomede.
- 9: Niman baa xafaarka u guntada, oo xabaal qoda
- 10: Niman baa dayuurado ku xidhan, xiima samadaase
- 11: Niman baa xarrago quudhsadoo, xaarka iibsadaye
- 12: Liiraha rag baa xamar u tegey, xeeb intuu maraye
- 13: Hablaha xuuralcaynta ah rag baa, xeel ku guursadaye
- 14: Xaajinnimada rag baa ku tagay, xad iyo laandheera
- 15: Wax dhaxaan sidkaha kuugu xidhey, xaaluf iyo dooge
- 16: Wax dhaxaan xagaagii wan weyn, xawda kuu jaraye
- 17: Wax dhaxaan sangaha xoobiyoo, kuu xadhaan ridaye
- 18: Soddon gu' baan ku xasaanshay iyo, weliba xaab-xaabe
- 19: Kugu xiiqay sidaan kuu lahaa, xaa-xiyahay toose
- 20: Xag-uun laba daarood ku daran, hays xakabin meele

Markii gabaygaan loo tiriyeey ka dib, Cali wuu isqaad qaaday oo shaquu raadsaday, waxa uuna qortay askari.

Waxa aan ka jawaabayaa weydiimahan:

- 1: Sharax tuducda labaad, adiga oo si tifaftiran uga hadlaya wuxuu gabayaagu u xafiiltamay.
- 2: Si kooban uga hadal siyaabaha badan ee loo xoogsado.
- 3: Sidee baa gabayagu uxanaaneyn jirey inankiisa? si kooban uga hadal.
- 4: Tuducdee baa muujineysa shaqada in qof kasta oo itaal lihi uu ku ordayo? maxaad is leedahay Cali tuducdaas wuu ka kororsaday?
- 5: Tuducdee baa muujineysa in uu Ismaaciil wax badan inankiisa waaniyey?
- 6: Si kooban waxaad uga hadashaa ujeeddada guud ee gabayga. caddee

inaad gabayaaga ujeeddadiisa raacsan tahay iyo in kale. hadaad ku raacsan tahay maxaad ku raacday?

Jawaabaha weydiimaha sare ku xusan:

1: Gabayaagu waxa uu u xafiiltamay, wuxuu arkey in wiilkiisii uu islahaa markuu weynaado aad ku ciil baxdid, oo ha shaqeysto hana xoogsado, uu noqon waayey sidii la filayey. oo wuxuu noqday, ma shaqeyste kaslaanimo iyo dhalinyaranimo awgeed camal awood waayey.

2: Siyaabaha loo xoogsado waa kala duwan yihiin, waxaana ka mid ah;

- **qalin in lagu shaqeysto:** haddii uu qofku waxbarto, waxa uu maalaa oo ra’sulmaal u ah afkiisa. waana kan la yiraahdo “ salka ka dhidide madaxa kama dhidido” oo loola jeedo qof wax-yaqaan madaxa kuma xamaasho ee qalin buu wax ku goostaa.
- **Xoogga oo lagu shaqeysto:** haddii aadan waxbaran shaqadaadu waa xoogsi. xoogsiga waxaa ka mid ah: sida in uu xoolo shaqdo, xabag duurka u doonto, xabaalaha qodo, mushqulaha qodo iwm.

3: Gabayaagu inankiisa waxa uu u xanaaneyn jirey, in uu ku soo koriyey caanaha iyo manfaca geela, hilib markuu u baahdana uu wananka u qali jirey oo uu wax walba u huray ilaa uu ka soo gaarsiiyey inan barbaar ah oo digeystay

4: Tuducdasu waa; **Niman baa xarrago quudhsadoo xaarka iibsadaye.** cali waxa uu ka kororsaday in shaqadu aanay marnaba ceeb ahayn, haddii uu sharcigu ogol yahay balse waxaa ceeb ah; qeyrkaa in wehsi iyo kaslaanimo kaa reebto oo aad baagamuudo meel u fadhido.

5: Tuduca muujinaya in Ismaaciil wax badan waaniyey Cali waa; **“kugu xiiqay sidaan kuu lahaa, xaa-xiyahay toose” .**

6: Ujeeddada guud ee gabayga waa; in aadanaha aysan u fiicneyn, inuu dantiisa ilaawo oo uu ma tabcade noqdo, sidoo kale dantaada inaad ku hilmaantid dhalinyaranimo. haa waan raacsanahay fekerka gabayaaga, oo waxaan ku raacay in shaqadu tahay sharaf oo aad **qeyrkaa ku dhaafi karto halka** shaxaadka iyo camal la’aantu ay horseedaan **arsaaq yarida.**

tr	Erayga	macnihiisa
1	Soo xakaabsadaye	Soo xoogsadaye
2	Xanan	Dhir qodax leh
3	Toomo	Meel magaceed

4	Laandheera	Meel magaceed
5	Xaaluf	Abaar,waxaba ku ool
6	Xawda kuu jaraye	Kuu qalaye
7	Xoodiyo	Salaaxay
8	Hays xakamin meel	Ha is qotomin meel, ha is taagin meel
9	Xaa-xiyahow	Doqon yahow
10	Xiji	Beeyo/foox
11	Xafaar	Xabaale-qode
12	Ku xasaanshay	Ku xanaaneeyey
13	Xabbaadh	Qaybta la soo dhaqo ee geela
14	Qabo	Geed haamaha laga tolo
15	Liire	Lacagta Talyaaniga
16	Xuuralceyn	Gabdho aad u qurux badan

waxa aan baranayaa erayada iyo sharaxooda:

FG: Booqo bogga 208.

Sharax maahmaahyadaan adiga oo kaashanaya barahaaga:

- 1: Wahsasho wiil kuuma koriso.
- 2: Fadhi waa gurane.
- 3: maandhoow jiifkaan jiifbaa kaaga horreeyey.
- 4: Xirxirasho habeen, kalahaad arooryo ayey leedahay.
- 5: Goor xun socde baa goorsan taga.
- 6: Hawl qabad baa hagar bax leh.

Ninku siray wax kuu sheeg(hees):

Heestaan waxaa tiriyey Maxamuud C/laahi (Singub) waxaana la qaaday munaasabadii loo qabtay Shirkii Midawga Afrika ee la oran jiray OAU, oo lagu qabtay Muqdisho 1974kii. heeskan mirahiisu waxa ay xambaarsan yihiin digniin loo jeedinayo wadamada Afrika looguna baraarujinaayo wax wada qabsi dhexdooda ah, ayaga oo iska ilaalinaaya dhagarta gumeysiga, waxaana miraheeda ka mid ah:

*Maxaa siro la qaybsaday,
Siraad laysu wada shiday,
Laysu wada sabaayaa,
Gacma laysa saraaa,
Runta laga siqaayaa,
Adduunyada sir iyo caad,
U sitaa saqaafaa,
Laysu wada saqnarayaa,*

*safsaf laysu kala maray
laysu sogor dahaayaa
salaam aan niya ahayn
laysi soo dhaweeyaa
beenta sacabka loo tumay
ninba sida dantiisaa
saamo laysu jiidaa
siddi qabaxdi daba taal*

Afka subag la mariyaa, calooshana sun jiiftaa
Sancaalaha aad sugeysaan, hubkay sameystaan
Haddaaney dhiig ku socodsiin, suu ugu gadmaayaa
Waxay tahay su'aashii, kolba laba sokeeyaa
Saaxiib ahoo walaalaa, la isku soo diraayaa
Marka laba saf loo go'ee, saanaddii dhammaatee
Soo qayshado la dagihii, soori waanu ka xunnahay
Silic iyo dhibtiinaba, siintii way dhammaatee
Sawaariikhda naga gada, sahal loo yiraahdaa
Waa sidaa ujeeddadu, waa waa waa sidaa ujeeddadu
Afrikaay sidaadaba, sac baan xoolo leenahay
La yiraahdo Saxardiid, sumaddiisu midab tahay
Afartan iyo sided naas, simani ay ku yaalaan

Caanuhu ay sunsumayaan

Markii uu salaaddiyo, saqda dhexe ka toosiyo
Candha saabki waayuu, isticmaar salaaxuu
Sibraarada ka dhaansaday, jeeraad saafi noqotaanoo
Fara siman ahaataan, inaad seerma weydiyo
Guryasamo ka baaqdaan, sacabka haw garaacina
Sidan waan naqaanaa, sidanna waannu garannaa
Hadday gacantu saan tahay, sirbay cirib ku leedahay
Sinnaantu waa dhab dhab dhab waa dhab, saadaashu waa run

run run waa run

Xornimo waa sed sed sed waa sed, haddaad samirkii aragteen
Waxba inaanu soo sidin, sannadkana ogaateen
Qarniguna sargooyada, labaan uu ku sugan yahay
Taariikhdana la socotaan, maydin seefta maashaan
Maydin seefta maashaan, illaa aad sameysaan
Saldhiga tidhaahdaan, sokeeyihii madoobaa
Sugi mayno nolol wacan, sugi mayno

Ninku sugay gar kuu dhigey, kuu dhigayeey
Ninku siiyey kuu faan, kuu faanyeeey
Nin sarbeebay kaa qari, kaa qariyeey
Ninku siray wax kuu sheeg, kuu sheegyeey

Afrikaay ha seexan ha seexan

Ka jawaab weydiimaha soo socda:

1: kuma ayaa tiriyeey heestan? **2:** goorma ayaa la tiriyeey heesta?
3: maxay ahayd munaasabaddii loo tiriyeey? **4:** maxaa ku kalifey
abwaanka in uu sidaa ula dardarmo Afrika? **5:** maxaa loola jeedaa
tuducyadaan soo socda: sidaa waan naqaanaa, sidaana waan u garanaa,
haddey gacantu saan tahay, sir bey, cirib, ku leedahay? **6:** goorma ayuu
yiraahdaa gumeystuhu erayadaan hoos ku qoran:

Soori waanu ka xunnahay.

Silic iyo dhibtiinaba

Sawaariikhda naga gada

Sahal loo yiraahdaa

Jawaabaha weydiimaha sare ku xusan:

1: Heestaan waxaa tiriyeey Maxamuud C/laahi Ciise(Singub).
2: Heestaan waxaa la tiriyeey 1974kii.
3: Heestaan waxaa loo tiriyeey munaasabaddii shirkii ururkii midawga
Afrika ee la oran jiray OAU.
4: Abwaanka waxa ku kalifay inuu sidaa ula dardarmo, waxa weeye in
ay iska ilaaliyaan dhibaataada, dibindaabyada iyo dhagarta gumeystuhu
iyaga u geysanayo, sidoo kale in ay walaalnimo isku muujiyaan iyagu.
5: Sidaa waan naqaanaa, sidaana waan u garanaa, haday gacantu saan
tahay, sir bay cirib ku leedahay?, waxaa loola jeedaa, in aa nahay dad
wax garanaya ee fahmi kara qofka na dhagraya iyo kan daacadda ah ee
aan laqdadada wadin.

6: erayadaan hoos ku qoran;

Soori waanu ka xunahay

Silic iyo dhibtiinaba

Sawaariikhda naga gada

Sahal loo yiraahdaa

Gumeystuhu wuxuu yiraahdaa, marka uu isku diro oo hub iskugu dhiibo
dad walaalo ah oo saaxiib ah ka dibna marka ay is gumaadaan ee laba
saf loo go'o ee midina taag waayo ayuu dhoosha ka qoslaa.

Buugga Khulaasada, Maadada Af-soomaaliga fasalka 8aad

tr	Erayga	Macnihiisa	Lidkiisa
1	Sir	Dhagar	Sirmaqabe
2	Kala marid	Kala soocid	Isku darid
3	Siraad	Iftiin	Mugdi
4	Siqid	Sikasho	Soo dhawaansho
5	Sokeeye	Ehel	Shisheeye
6	Silac	Rafaad	Raaxo
7	Siinta	Hibeeyn/deeq	Diidmo
8	Sahal	Fudud	Adag
9	Saqda dhexe	Habeen bar	Fiid
10	Saafi	Wax sax ah	Qasan
11	Wacan	Wanaagsan	Xun
12	Sugid	Dhawrid	Ka tegid
13	Sarbeeb	Maldahan	Hadal caadi ah
14	Ha seexan	Ha jiifan	Jiifo/hurud

waxa aan faallo kooban ka bixinayaa weerahaan hoos ku qoran :

- 1: Ninku sugay gar kuu dhigay
- 2: Nin ku siiyey kuu faan
- 3: Nin sarbeebay kaa qari
- 4: Ninku siray wax kuu sheeg

Maahmaahyo:

Waxa aan sheegayaa micnaha maahmaahyadaan
Aniga oo kaashanaya baraheyga:

- 1: Baciidow il ku daaq-ilna ku day
- 2: Nin kuu digay, kuma dilin
- 3: Timir laf baa, ku jirta
- 4: Ninba gurigiisuu, gaaddo ku leeyahay.
- 5: Nin habar dhashay, hal ma seegi waayo

**Waxa aan qorayaa curis ka hadlaaya dhibaataada
iyo dibindaabyada gumeystuhu uu
leeyahay.**_____

Qaybta 4aad Naxwaha Af-soomaaliga oo kooban:

Casharka 1aad naqdiin(naxwe)

Waa maxay naxwe?

Naxwe waa barashada xeerarka ku saabsan sida eraydu isu beddelaan qaabkooda, koox ahaanna u raacaan erayo kale si ay u sameeyaan weero. Barashada naxwuhu waxa ay kuu fududeynaysaa sida wanaagsan ee afka loogu dhawaaqo, loona qoro.

Naxwuhu waxa uu u kala baxaa saddex qaybood:

- 1: Codad:** waa barashada sida loogu dhawaaqo xarafka, xubnaha iyo erayada.
- 2: Qaybaha hadalka:** waxaa lagu bartaa eray kasta naxwe ahaan qaybta uu ka tirsan yahay.
- 3: Dhismaha weeraha:** waxaa lagu bartaa erayada hagaagsan ee qaybaha hadalku isugu raac-raaci karaan marka la dhisayo weeraha ama weero aan khalad lahayn oo macno la fahmi karo sameeya.

Waxa aan ka jawaabayaa weydiimaha soo socda:

- 1: waa maxay naxwe?
- 2: maxaa ay muhiim u tahay in la barto naxwe?
- 3: sheeg saddex ka mid ah qaybaha naxwaha.
- 4: maxaa ay ka kooban tahay Alifba'da?
- 5: waa maxay xaraf?
- 6: maxaa lagu kala gartaa magac gaar ah iyo iyo magac guud? keen tusaale.
- 7: qor weer ka kooban laba eray ka dibna u kala saar xubno.
- 8: immisa qaybood bay qaybaha hadalku ka kooban yahay?

Jawaabaha weydiimaha sare ku xusan:

- 1:** Naxwe waa barashada xeerarka ku saabsan sida erayadu isu beddelaan qaabkooda, koox ahaanna u raacaan erayo kale si ay u sameeyaan weero.
- 2:** Naxwahu waa muhiim maxaa yeelay, waxa uu kuu fududeynayaa sida wanaagsan ee afka loogu dhawaaqo, loona qoro.
- 3:** Naxwuhu waxa uu u qaybsamaa ama u kala baxaa saddex qaybood oo kala ah; **Codad, Qaybaha iyo Dhismaha weeraha.**
- 4:** Alifba'da waxa ay ka kooban tahay laba qaybood oo kala ah; **Shibbanayaasha iyo Shaqalka.**

5: Xaraf waa dhawaaqyo iyo summado ku saabsan isaga. wuxuuna u qaybsamaa **Coddeyn** iyo **Oorthogarafi(orthography)**.

6: Magac guud iyo magac gaaara waxaa lagu kala gartaa; Magaca gaarka ah wuxuu ka bilowdaa “**xaraf weyn**” halka magaca guud uu ka bilowdo “ **xaraf yar**”.

7: halkan, hal+kan.

8: Qaybaha hadalku waa sided qaybood oo kala ah;

Magac, Magac-u-yaal, Tilmaame, Fal,
Falkaab, Xiriiriye, Meeleeye, Astaameyn.

Waxa aan qorayaa eray waliba inta xubno ee uu ka kooban yahay:

- 1: caano: caa+no
2. dhammaan:dham+maan
- 3.gudin: gu+din
4. hadal: ha+dal
5. bisad bi+sad
6. malab: ma+lab
7. bidaar: bi+daar
8. habaar: ha+baar
9. gaari: gaa+ri
10. khamiis: ka+miis

waxa aan erayo ka sameynayaa
erayga “dun”, aniga oo xarafka
“da” ku beddelaya xaraf kale:
tusaale: dun → bun,tun,run
sun, kun,cun iwm.

Waxa aan qorayaa 10 eray oo magac guud ah iyo toban eray oo magac gaar ah.

waxa aa erayada kelida ah ka dhigayaa wadar:

- 1: nin:_____
- 2: tiir:_____
- 3: sun:_____
- 4: dhiil:_____
- 5: beer:_____
- 6: waddo:_____
- 7: shandad:_____
- 8: marawaxad:_____
- 9: abaaar:_____
- 10: kalluun:_____

waxa aan mid kasta oo ka mid ah
erayda soo socda ka sameynayaa laba
weerood. eray kastana waxa uu
leeyahay laba macne.
Tusaale: 1. Faarax gar buu leeyahay
2: waxa gar heshay caasha dooddii ka dib

madax	gacan	il	jid
hal	far	af	

Magac-u-yaal:

Waa maxay magic-u-uyaal?
Magac-u-yaal waa farac ka mid ah qaybaha hadalka ee naxwaha Af-soomaaliga. waa eray loo isticmaalo halkii magaca qof, neef iwm.
magic-u-yaalka waxa aan u kala qaybinaa keli iyo wadar

KELI	WADAR
Aniga (lab iyo dhedig)	Innaga(annaga)
Adiga (lab iyo dhedig)	Idinka
Isaga (lab)	Iyaga
Iyada (dhedig)	Iyaga

Waxaa sidoo kale magac-u-yaal ahaan loo isticmaalaa:

Waan (marna lab marna dhedig)
Wuu (lab)
Way (marna lab marna dhedig)
Waad (marna lab marna dhedig)
Waynu
Waanu

FAL:

Falku waa qayb ka mid ah qaybaha hadalka, waxa uu caddeeyaa wax kasta oo la falo ama la qabanayo, ama la qabtay ama la qaban doono. tusale: Faadumo waxa ay **akhrinaysaa** bug.
Hooyo waxa ay **aadday** suuqa.
Carruurtu waxa ay u **socdaan** dugsiga.

Qaybaha Falka:

I: Fal Jooga 2: Fal tegey 3: Fal soo socda

Astaamaynta/Summadaynta/Astaamaynta:

Astaamayntu waa qayb ka mid ah qaybaha kala duwan ee naxwaha waana calaamadin si gaar ah loogu daro marka wax la qorayo si loo kala dhex dhigto weeraha kala duwan. calaamadaha badanaa la isticmaalo waxaa ka mid ah: 1. Xaraf Weyn(M,T)
2. Joogsi(.) 3. Weydiin(?)
4. Yaab(!) 5. Hakad(,)
6. Kolom (“ ”).

Weydiimo:

- 1: Sheeg fal tegey waxa uu ka hadlo. 2: waa maxay magac-u-uyaal?
3: Maxaa uu sameeyaa magac-u-yaalku? 4: sheeg qaybaha falka.
5: Halkee joogsigu ka gala weerta?
6: qor laba weerood oo leh calaamadda yaabka

Jawaabaha weydiimaha:

- 1:** Fal tegey waxa uu ka hadlaa wax dhacay ama la qabtay amin/goor la soo dhaafay.
2: Magac-u-yaal waa eray loo isticmaalo halkii magaca qof, neef, meel iwm.
3: magac-u-yaalku waxa uu inaga caawiyaa in aan ka fogaano soo celinta iyo noqnoqoshada magac la soo xusay. taa beddelkeed waxa aan isticmaalnaa magac-u-yaal ku haboon booska magaca.
4: Falka marka laga eego dhanka gooreynta, waxaa loo qaybiyaa saddex(3). ***fal tegey fal jooga iyo fal soo socda(foollane).***
5: Joogsigu waxa uu weerta ka gala xagga dambe.
6: tusale: Waar gaadhiga ka baaydh yuusan ku jiidhine!
Alla farxaddeydee imtixaanka waa ku baasay!

weerahaan soo socda oo fal jooge ah ayaan ka dhigayaa
Fal tegey iyo fal soo socda(foollane).

T r	Fal Jooga	Fal tegey	Fal soo socda
1	Xasan waxa uu cunaa hilibka	<i>Xasan wuxuu cunay hilibkii.</i>	<i>Xasan waxa uu cuni doonaa hilibka.</i>
2	Xaliima waa ay tukataa maalin kasta.	<i>Xaliima waa ay tukatay.</i>	<i>Xaliima waa ay tukan doontaa.</i>
3	Waa ay kallahdaa aroortii.	<i>Waa ay kallahday.</i>	<i>Waa ay kallihi doontaa.</i>
4	Saalax waxa uu cabaa caano.	<i>Saalax waxa uu cabay caanihii</i>	<i>Saalax waxa uu cabi doonaa caanaha.</i>
5	Fuundigu waxa uu qasaa shamiintada dhismaha.	<i>Fuundigu waxa uu qasaa shamiitada dhismaha</i>	Fuundigu waxa uu qasi doonaa shamiitada dhismaha

Waxa aan astaamaynayaa weeraha soo socda:

- 1: macallinku waxa uu sharaxayaa cashar
- 2: waar gurigu qurux badanaa
- 3: Cali waxa uu yiri, hadda ayaan imid guriga
- 4: Faadumo waxa ay soo iibsaneysaa saabuun shaambow oomo
- 5: Sidee bay wax u dhaceen

Waxa aan meelaha bannaan ku buuxinayaa magac-u-yaallada ku habboon:

- 1: _____ waxa ay cabtey caanihii wiilka yar.
- 2: _____ kalluunka ayuu jecel yahay.
- 3: _____ dayaarad bay raaceen.
- 4: _____ buuggee baad akhrisay?
- 5: _____ way soo xaroodeen.

Lihida Af-soomaaliga:

Lihida Af-Soomaaliga waa eray ku tusaya ama kuu sheegaya qofka wax ama shey leh. tusaale: waxaan anaa leh. markaa qofku waxa uu tilmaamayaa eray uu ku muujinayo **lihida**.

Qaybaha lihida Af-soomaaliga:

- 1: Lihida magac-u-yaal
- 2: Lihiga ka abuurmo laba magac ama wixii ka badan.

Meeleeyeyaal:

Waa maxay **Meeleeye**?

Meeleeye waxa uu ka mid yahay qaybaha hadalka, waxaa la isticmaalaa ka hor magaca ama magac-u-yaalka, kuna xira eray kale oo ku jira weeraha. waxa uuna la shaqeeyaa falka. meeleeyuhu waxa uu tilmaamaa dad, waqti iyo goobta ay kaga jiraan weerta. meeleeyuhu inta badan waa erayo gaagaaban, oo sida caadigaa si toos ah u gala xagga hore ee magaca. waxaana ka mid ah:

ku	ka	u	la
soo	hor	dhinac	hoos
ag	daba	kor	dhex

Waraaqdaan waxa ay **ka** socotaa Cali, waxa ayna **ku** socotaa Nuur. Anigu waxaan **dhinac** fadhiyaa Daahir. halka Caasho ay **la** joogto. Muxamad waxa uu **dhex** maray nimanka halka anigu **ag** maray.

Xiriiriyeyaal:

Xiriiriye waa wax lagu xiriiriyo ama lagu kabayo. xiriiriyeyaalku waa hogaankii u dhexeeyey erayada ee weeraha ku jira ama tixaha. waxaa ka mid ah: (Iyo, oo, ee, mise, ama, amaba, ka dib iyo markaas)

Falkaab:

Falkaab waa eray wax muujiya ama warbixin buuxda kaa siiya falka, sifada iyo oraahyada. erayada falkaabku waxa ay muujiyaan waxyaabo kala geddisan. waxaa ka mid ah waxyaabaha ay muujiyaan; **meel, goor, si ama qaab.** sidaas darteed, ayaa waxaa lagu magacaabay tusayaal falkaab. sidoo kale waxaa jira falkaab muujya heerarka sifooyinka iyo sabab.

Sifo Tayeed:

Sifo tayeed waa sifo loo adeegsado in ay caddeeyso ama wax ka sheegto magaca iyo magac-u-yaal. waxa ay ku kordhisaa midab, dhumuc, muuq ama qaab qof, meel iyo shay.

Waxa aan ka jawaabayaa weydiimaha sare:

1: waa maxay lihida?	2: immisa ayaa loo qaybiyaa lihida?
3: waa maxay meeleeeye?	4: sheeg afar ka mid ah xiriiriyaasha.
5: waa maxay falkaab?	6: sheeg qaybaha falkaabka.
7: waa maxay sifo tayeed?	8: sheeg laba ka mid ah sifooyinka.

Jawaabaha weydiimaha sare:

1: Lihida waa eray ku tusaya ama kuu sheegaya qofka wax ama shey leh
2: Lihida waxaa loo qaybiyaa labo oo kala ah;

- Lihi magac-u-yaal
- Lihi ka abuuranta laba magac ama wixii ka badan.

3: Meeleeeye waa qayb ka mid ah qaybaha hadalka, waxaa la isticmaalaa ka hor magaca ama magac-u-yaalka, kuna xira eray kale oo ku jira weeraha.

4: xiriiriyaalka waxaa ka mid ah; iyo , oo, mise, ama.

5: Falkaab waa eray wax muujiya ama warbixin buuxda kaa siiya falka, sifada iyo oraahyada. **6:** qaybaha falkaabka waxaa ka mid ah;

falkaab meel, falkaab gooreed, falkaab siyeed ama qaab iyo falkaab qiyaaseed. 7: sifo tayeed, waa sifo loo adeegsado in ay caddeyso ama wax ka sheegto magac iyo magac-u-yaal. **8:** sifooyinka waxaa ka mid ah; **sifo qaab, sifo tayeed, sifo tiro iyo sifo lahaansho.**

Waxa aan weeraha soo socda mid walba ku muujinayaa qaybta naxwaha ee uu ka tirsan yahay.

Weero	Xiriiriye	Meeleeye	Falkaab	Sifo
Raadiyaha waxa uu hoos yaal miiska		✓		
Cad iyo caano	✓			
Dhirta ubaxa huruuda leh waa udgoon				✓
Gaarigii deg deg buu u yimid			✓	
Baro oo qor casharka	✓			

Waxa aan sharxayaa murtida hoos ku qoran:

- 1: Cilmigu waa caqli la biirshay.
- 2: Nin ku arka looma sare joogsado.
- 3: Ama arrin keen ahow ama aqbal keen ahaw

Waxa aan ka jawaabayaa weydiimaha soo socda(FG):

- 1: waa maxay sabir?
- 2: ma sheegi kartaa Nabigii sabirka badnaa?
- 3: maxaa uu sabirku muhiim u yahay?
- 4: xaggee bay kalimadda sabir ka soo jeeddaa?
- 5: qeex nuxurka farriinta uu xambaarsan yahay sabirku.
- 6: sheeg qaar ka mid ah faa’iidooyinka sabirka?
- 7: maxaa uu sabirku ina taraa?
- 8: ma loo baahan yahay in ardayda dugsiga isu dulqaataan? sheeg sababta.

jawaabaha weydiimaha sare:

- 1**: Sabir(dulqaad), waa in qofku uu dulqaad iyo adkeysii u yeesho dhacdooyinka la soo gudboonaado.sida xanuunka, faqriga iwm, uuna ogaado in wax kasta ay ku jiraan gacanta Alle SW.
- 2**: Haa waan garanayaa Nabigii Sabirka badnaa; waana Nabi Ayuub(CS) wuxuuna ku sabray dhibtii iyo xanuunkii hayey ee Alle u

qadaray. SW. waxaana la sheegaa in dhibta uu ku sabrayey ku dhawaad 18 sano.

3: Muhiimada sabirku waa in qofku uu yeesho adkeysii, dulqaad iyo ka guul gaaridda nolosha, maadaaba aad u sabirtay.

4: Kalimada Sabir waxa ay asal ahaan ka soo jeedaa luuqadda Carabiga.

5: Nuxurka farriinta uu xambaarsan yahay Sabirku waa; in qofka nooli uu dulqaad iyo adkeysii uu u yeesho dhacdooyinka la soo gudboonaado intooda badan, sida: caafimaad darrada, faqriga, waxyeelada dadka la macaamilkiisa kaga yimaada qoorkood iyo dhibaataada cimilada deegaanka aad ku nooshahay, dhacdooyinkaas guud ahaan waa kuwo xaalkoodu uu ku jiro gacanta Alle SW.

6: faa'iidooyinka Sabirku waa in qofku ku noolaado nolol uu ALLAAH raali ka yahay. waxa uuna noqonayaa qof dabeecad wanaagsan.

7: Sabirku waxa uu ina taraa; adkeysii, guul gaarid, dulqaad iyo dabeecad wanaag.

8: Haa waa loo baahan yahay in ardaydu isu dulqaataan, maxa yeelay waa dad deris ah oo aan kala maarmin. marka waa in ay isugu sabraan waxa dhexdooda ah.

Waxa aan qorayaa macnaha erayada hoos ku qoran:

1: Sabir: waa dulqaad

2: Filasho: waa rajo ama dhowris

3: Gargaar: caawin

4: Liibaan: guul

Waxa aan koox koox uga doodeynaa sababta sabirku muhiim u noqday.

Waxa aan koox koox uga doodeynaa waxa ay ku kala duwan yihiin qofka sabirka badan iyo qofka aan dulqaadka lahayn.

Weydiimo iyo jawaabo

1: waa maxay HIV/AIDS?

jwb: waa cudur ku dhaca dadka oo uu sababo faayraska HIV ga kaas oo daciifiya awooda jirka asaga oo dagaal la gala unugyada cas-cas ee dhiiga. ka dibna keena dhimasho.

2: maxaa ay ku kala duwan yihiin HIV iyo AIDS?

jwb: HIV iyo AIDS waxa ay ku kala duwan yihiin; HIV waa fayras sababa cudurka AIDS ka. halka AIDS ku yahay cudurkii uu sababay faayrasku.

3: maxaa lagu gartaa qofka qaba cudurka AIDS ka?

Jwb: waxaa lagu gartaa; tabar yari, murqihii qofka oo dhammaada, qandho daran iyo daciiftinima guud ee qofka ka muuqata.

4: maxaa sababa in HIV-gu ku dhaco qofka?

Jwb: waxaa sababi karaa ama qofku uu ku qaadi karaa, haddii uu xiriir la sameeyo qof jirkiisu qabo feyriska HIV-ga. sidoo kale isticmaalka cirbadaha, sakiimaha, cidiya jarka, maqaska, makiinadaha tima jarka, ee uu isticmaalay qof cudurka qaba.

5: ma ka jiri jiray cudurka HIV/AIDS hadda ka hor dalkeena Soomaaliya?

Jwb: dalkeena horay uguma jiri jirin cudurkaan. waxaa uu soogalay xilli dambe.

6: Sidee loola dhaqmaa qofka uu hayo cudurkaan?

Jwb: waxaa loola dhaqmaa sida qofka caadigaa, waa lala seexan karaa, la salaami karaa, wax lala cuni karaa. lkn waxaad iska ilaalinaysaa in aad adeegsato wax uu jirkiisa u isticmaalay.

Waxa aan qorayaa macnaha erayda soo socda: sharaxa erayda:

HIV/AIDS	cudur dilaa ah
Feyras	dulin/ilma-aragti
daciifiya	tabar dareesiiyaan
cirbadda	Saliingo dadka lagu mudo
dheecaan	Qoyaan

gaban	inan/wiil/kuray
xambaarsan	duudsan
shidan	Daaran
xujo	halxiraale
caadeystay	baneestay/waadix

Booqo boggoga 17__25.

inta cashar ee kuu dhiman waxaa kaala shaqeynaya barahaaga